

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Факультет економіки та менеджменту
(повна назва факультету)
Кафедра менеджменту та адміністрування
(повна назва кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня

бакалавр

(назва освітнього ступеня)

на тему: Удосконалення організації виробництва на підприємстві, на
прикладі сільськогосподарського ТОВ «Сидорівський Бровар»
(Тернопільська обл., Чортківський р-н, с. Сидорів, вул. Парадна, 2А)

Виконав(ла): студент(ка) IV курсу, групи БМзс-42
спеціальності 073 Менеджмент

(шифр і назва спеціальності)

	<u>Голуб О.Я.</u> (підпис)	<u>Голуб О.Я.</u> (прізвище та ініціали)
Керівник	<u>Гарматюк О.О.</u> (підпис)	<u>Гарматюк О.О.</u> (прізвище та ініціали)
Нормоконтроль	<u>Мосій О. Б.</u> (підпис)	<u>Мосій О. Б.</u> (прізвище та ініціали)
Завідувач кафедри	<u>Сороківська О. А.</u> (підпис)	<u>Сороківська О. А.</u> (прізвище та ініціали)
Рецензент	<u>Малюта Л.Я.</u> (підпис)	<u>Малюта Л.Я.</u> (прізвище та ініціали)

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Факультет економіки та менеджменту
(повна назва факультету)

Кафедра менеджменту та адміністрування
(повна назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

(підпис) (прізвище та ініціали)

« » 20__ р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

на здобуття освітнього ступеня бакалавра
(назва освітнього ступеня)

за спеціальністю 073 «Менеджмент»
(шифр і назва спеціальності)

студенту Голуб Олег Ярославович
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Удосконалення організації виробництва на підприємстві, на прикладі сільськогосподарського ТОВ "Сидорівський Бровар" (Тернопільська обл., Чортківський р-н, с. Сидорів, вул. Парадна, 2А)

Керівник роботи Гарматюк Оксана Олегівна, к.е.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджені наказом ректора від «23» січня 2023 року № 4/7-54

2. Термін подання студентом завершеної роботи 1 червня 2023р.

3. Вихідні дані до роботи бухгалтерські баланси, звіт про фінансові результати підприємства, дані про виробництво сільськогосподарських культур та продукції тваринництва, технологічні процеси, дані про наявність основних фондів та їх стан, інші документи даного підприємства

4. Зміст роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

Вступ, Розділ 1 Теоретичні основи організації виробництва

Розділ 2 Аналіз організації виробництва на ТОВ «Сидорівський Бровар»

Розділ 3 Напрямки удосконалення організації виробництва ТОВ «Сидорівський Бровар» «Дар-Агро»

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень, слайдів)
Динаміка чистого доходу від реалізації продукції та собівартості продукції . ТОВ «Сидорівський Бровар» у 2019-2021 роках. Динаміка показників прибутку ТОВ «Сидорівський Бровар». Площі, обсяги збору та урожайність сільськогосподарських культур. Структура обсягів виробництва сільськогосподарських культур. Виробнича собівартість продукції тваринництва. Аналіз технічного стану основних фондів. Стадії виробництва ячмінного солоду. Кошторис витрат на виробництво ячмінного солоду. Прогнозні економічні результати виробництва ячмінного солоду. Стадії технологічного процесу виробництва тушонок зі свинини. Перелік капітальних витрат проєкту впровадження виробництва м'ясних тушонок по-домашньому. Кошторис витрат. Розрахунок показників економічної ефективності.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Безпека життєдіяльності, основи охорони праці	Окіпний І.Б.		
Нормоконтроль	Мосій О.Б.		

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Вступ	15.02.2023-28.03.2023	
2	Розділ 1 Теоретичні основи організації виробництва на підприємстві	1.03.2023-20.03.2023	
3	Розділ 2 Аналіз організації виробництва на ТОВ «Сидорівський Бровар»	21.03.2023-20.04.2023	
4	Розділ 3 Напрями удосконалення організації виробництва на ТОВ «Сидорівський Бровар»	21.04.2023-15.05.2023	
5	Розділ 4 Безпека життєдіяльності, основи охорони праці	16.05.2023-20.05.2023	
6	Висновки	21.05.2023	

Студент

_____ (підпис)

Голуб О.Я.

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ (підпис)

Гарматюк О.О.

_____ (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Голуб О. Я. Удосконалення організації виробництва на підприємстві, на прикладі сільськогосподарського ТОВ «Сидорівський Бровар» (Тернопільська обл., Чортківський р-н, с. Сидорів, вул. Парадна, 2А)

Кваліфікаційна робота бакалавра: 66 сторінки, 14 рисунків, 13 таблиць, 4 додатки, 20 літературних джерел.

Предмет дослідження – теоретичні та практичні аспекти організації виробництва на сільськогосподарському підприємстві.

Об'єкт дослідження – процес організації виробництва сільськогосподарського ТОВ «Сидорівський Бровар».

Мета роботи - розроблення рекомендацій у сфері удосконалення організації виробництва на сільськогосподарському ТОВ «Сидорівський Бровар».

Методи дослідження: графічний метод, методи економічного аналізу, узагальнення та порівняння, синтезу, системного підходу.

У роботі проаналізовано особливості організації виробництва на сільськогосподарському ТОВ «Сидорівський Бровар» та розроблено заходи щодо її удосконалення. Зокрема, запропоновано заходи щодо організації виробництва ячмінного солоду, а також впровадження технологічного процесу виготовлення тушонок зі свинини.

Результати можуть бути впроваджені у роботу сільськогосподарського ТОВ «Сидорівський Бровар».

Ключові слова: організація виробництва, технології сільськогосподарського виробництва, технологічний процес, показники економічної ефективності.

SUMMARY

Golub O. Ya. Improving of the enterprise production organization (Agricultural LLC «Sydorivsky Brovar» as a case study)

Bachelor's thesis: 66 pages, 14 figures, 13 tables, 4 appendix, 20 references.

Subject of investigation: theoretical and practical aspects of the organization of production at an agricultural enterprise.

The object of investigation is the process of organizing the production of the agricultural LLC «Sydorivskyi Brovar».

The aim of the work is to develop recommendations in the field of improving the organization of production at the agricultural LLC «Sydorivskyi Brovar».

Research methods: graphic method, methods of economic analysis, generalization and comparison, synthesis, system approach.

The work analyzed the peculiarities of the organization of production at the agricultural LLC «Sydorivskyi Brovar» and developed measures for its improvement. In particular, measures were proposed to organize the production of barley malt, as well as the introduction of the technological process of making pork stews.

The results are implemented in the work of the agricultural LLC «Sydorivskyi Brovar».

Key words: organization of production, technologies of agricultural production, technological process, indicators of economic efficiency.

ЗМІСТ

Вступ.....	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	9
1.1 Наукові підходи до сутності організації виробництва	9
1.2 Системний підхід щодо організації виробництва.....	15
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА НА ТОВ «СИДОРІВСЬКИЙ БРОВАР».....	18
2.1 Загальна характеристика діяльності підприємства.....	18
2.2 Аналіз організації виробничого процесу та забезпечення ресурсами ТОВ «Сидорівський Бровар».....	22
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА ТОВ «СИДОРІВСЬКИЙ БРОВАР».....	33
3.1 Заходи з організації виробництва ячмінного солоду.....	33
3.2 Впровадження технологічного процесу виготовлення тушонок зі свинини.....	44
РОЗДІЛ 4 БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ, ОХОРОНА ПРАЦІ.....	52
4.1 Значення адаптації в трудовому процесі	52
4.2 Особливості безпеки праці під час вантажно-розвантажувальних робіт.....	56
ВИСНОВКИ.....	61
БІБЛІОГРАФІЯ.....	63
ДОДАТКИ.....	66

ВСТУП

Актуальність теми роботи. У сучасних складних умовах функціонування економіки України, необхідності широко використовувати наявні внутрішні резерви все більшої ваги набуває впровадження у виробництво раціональних методів його організації. Кожне підприємство характеризується своїми власними особливостями виробництва, що впливає на визначення специфічних комплексних завдань щодо його організації, включаючи освоєння випуску нових товарів, використання необхідного устаткування та робочої сили, покращення якості продукції, налагодження оптимального здійснення операцій транспортування, складування,

Організація виробництва у сучасних умовах націлена на налагодження комплексного взаємозв'язку між різними елементами виробництва, цілісну і високоефективну виробничу систему, у якій досягається взаємна узгодженість між усіма елементами за всіма параметрами функціонування. Також при цьому виникає необхідність формування необхідних умов та прогресивних методів організації виробництва та умов їх використання, що найповніше забезпечують відповідність меті виробництва.

Мета роботи - розроблення рекомендацій у сфері удосконалення організації виробництва на сільськогосподарському ТОВ «Сидорівський Бровар»..

Основні завдання даної кваліфікаційної роботи:

- висвітлення теоретичних засад організації виробництва на підприємстві;
- аналіз організації виробництва на ТОВ «Сидорівський Бровар»;
- визначення напрямів удосконалення організації виробництва на ТОВ «Сидорівський Бровар».

Предмет дослідження - теоретичні та практичні аспекти організації виробництва на сільськогосподарському підприємстві.

Об'єкт дослідження – процес організації виробництва сільськогосподарського ТОВ «Сидорівський Бровар».

Методи дослідження: графічний метод, методи економічного аналізу, узагальнення та порівняння, синтезу, системного підходу.

Інформаційною базою дослідження даної кваліфікаційної роботи виступили праці науковців, які проводять дослідження у сфері організації виробництва, дані виробничої діяльності, фінансової та інших видів звітності підприємства, статистичні й інші джерела.

Структура й обсяг кваліфікаційної роботи. Робота містить вступ, чотири розділи, висновки, перелік використаних джерел та додатки. Загальний обсяг роботи – 64 сторінки комп'ютерного тексту. У роботі представлено 13 таблиць, 14 рисунків, 4 додатки, список використаних джерел, що складається із 20 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1 Наукові підходи до сутності організації виробництва

Раціональна організація виробництва виступає у якості важливого чинника, від якого значною мірою зумовлена успішність виробництва продукції підприємства, яка володіє високою якістю, а також ступінь ефективності використання ресурсної бази фірми.

Впровадження наукових засад організації виробництва підвищує результативність роботи виробничих підрозділів, сприяє створенню комфортних, привабливих умов праці, забезпечує досягненню поставлених цілей.

Оптимальна організація виробництва, раціональне управління ним виступають у ролі найважливіших чинників, що сприяють прискоренню науково-технічного прогресу. Завдяки цьому забезпечується зниження собівартості, зростанню продуктивності праці, якості продукції, результативності виробничого процесу.

Основною метою налагодження організації виробництва є забезпечення потреб споживача у необхідній для нього продукції, послугах, при цьому суворо отримуючись визначених термінів та вимог щодо встановленої якості та комплектації виробів, прагнучи досягнути при цьому мінімізації витрат для виробника.

На основі цього можна впевнено стверджувати, що простежується пряма залежність між економічними результатами діяльності підприємства, його фінансовим станом тощо та організацією виробництва.

Основні аспекти, які виділяються в організації виробництва, наведено на рис. 1.1.

Рисунок 1.1 – Аспекти, які виділяються в організації виробництва (сформовано автором на основі [1])

Слід відмітити, що також є залежність між перспективами розвитку на ринку та ступенем раціональності організації виробництва, її відповідності сучасним вимогам, та зокрема, критеріям високої конкурентоспроможності, гнучкості, мобільності, оптимальності, екологічності тощо.

На думку О.О. Кожем'яченко, організація виробництва є наукою, предметом якої є дослідження теоретичних та методичних питань, що стосуються організації виробництва, яка здійснюється на підприємствах, а також факторів, умов, необхідних для налагодження раціональних дій персоналу підприємства, пов'язаних із використанням предметів та знарядь праці, що застосовуються у виробничому процесі [1].

Згідно позиції Прохорової В. В. і Давидова О.В., організація виробництва є просторово-часовою структурою підприємства, включаючи наявність робочої сили, сукупність діючих у ньому підрозділів, матеріалів, засобів виробництва, а також їх взаємодія, спрямована на досягнення високих якісних, кількісних результатів протягом певного періоду при умові ефективного використання усіх ресурсів [2].

Зміст дефеніції «організація виробництва» ілюструє також рис. 1.2.

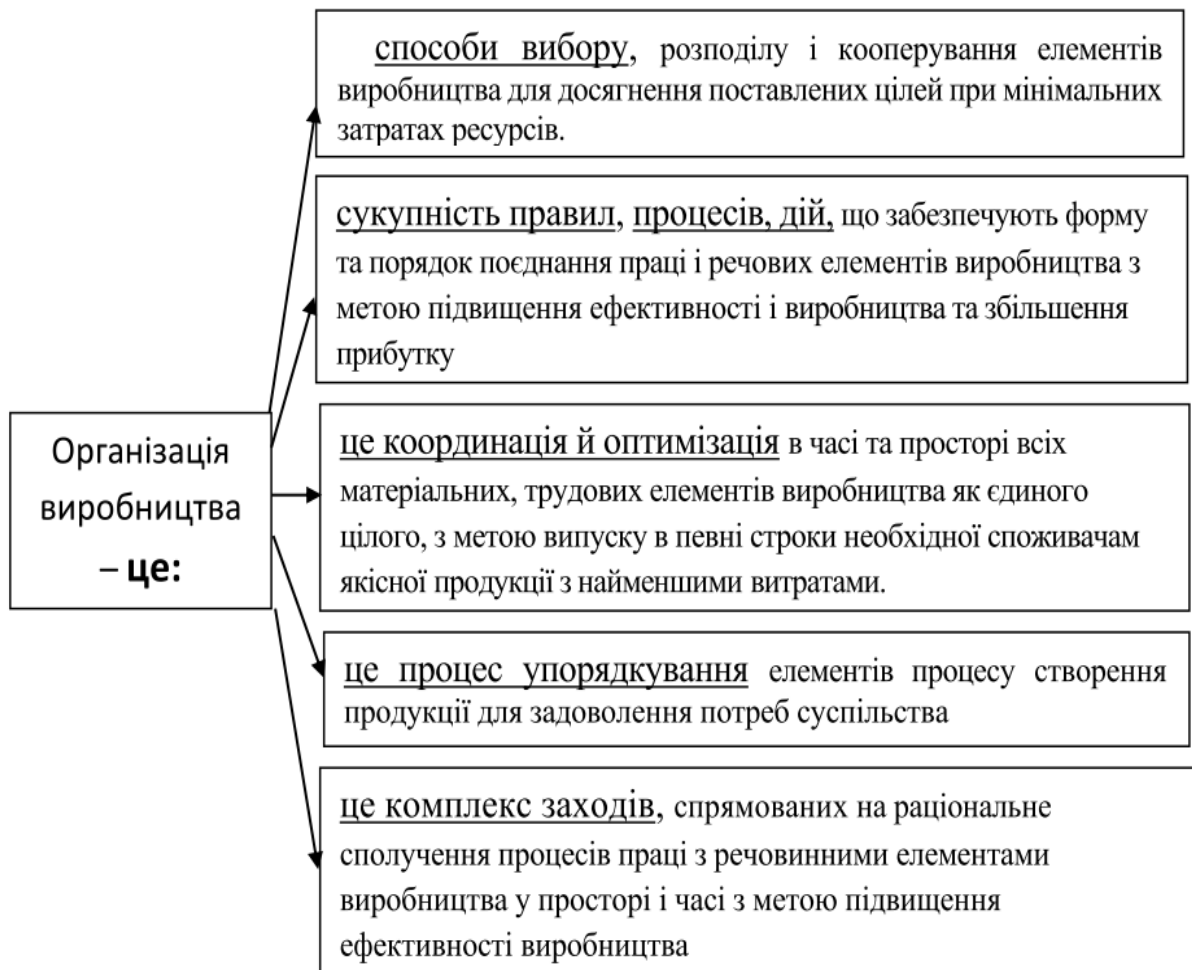

Рисунок 1.2 – Зміст дефеніції «організація виробництва» [1]

У процесі організації виробництва необхідно враховувати такі її елементи як особливості організації праці, діючої системи мотивації працівників, організації основного й допоміжного виробництва, здійснення інноваційної діяльності, організації системи контролю якості тощо. Лише завдяки їх комплексному поєднанню у єдину систему можна забезпечити високу конкурентоспроможність та ефективність роботи підприємства.

Функції, які виконуються організацією виробництва, наведено на рис. 1.3.

Рисунок 1.3 - Функції організації виробництва (сформовано автором на основі [1])

Організація виробництва має вирішувати наступні основні завдання [5]:

а) оптимальна спеціалізація підприємства, удосконалення організації процесів праці й виробництва, що проходять на підприємстві, існуючих форм організації виробництва; гнучкість, що виявляється у швидкій переорієнтації виробництва на нові, більш досконалі види продукції;

б) забезпечення безперервності, ритмічності процесу виробництва;

в) забезпечення інструментального та енергетичного обслуговування виробництва, здійснення нормування витрат ресурсів, проведення вибору вибір оптимальних систем виробництва;

г) налагодження організації взаємодії виробничих підрозділів між собою та із зовнішнім середовищем;

д) створення та освоєння нової продукції, прогресивних технологій, забезпечення конкурентоспроможності виробів та інші.

Основні завдання, які, на думку О.О. Кожемяченко, покликана вирішувати організація виробництва, зображено на рис. 1.4.

Рисунок 1.4 - Основні завдання організації виробництва [1]

Як зазначають А.І. Яковлєв, а також С.П. Сударкіна та М.І. Ларка [6], в основу організації виробництва покладено певні закономірності, основні з них наступні. По-перше, це забезпечення відповідності організації виробництва до її цілей. Зокрема, досягнення інноваційності забезпечується завдяки досконалій організації впровадження нововведень; інформаційності – через узгодження у часі дій, що проводяться різноманітними групами виконавців, здійснення ретельного планування робіт, моніторингу стану їх виконання, стимулювання виконавців.

Основні завдання організації виробництва, визначені низкою науковців у [7], відображені на рис. 1.5.

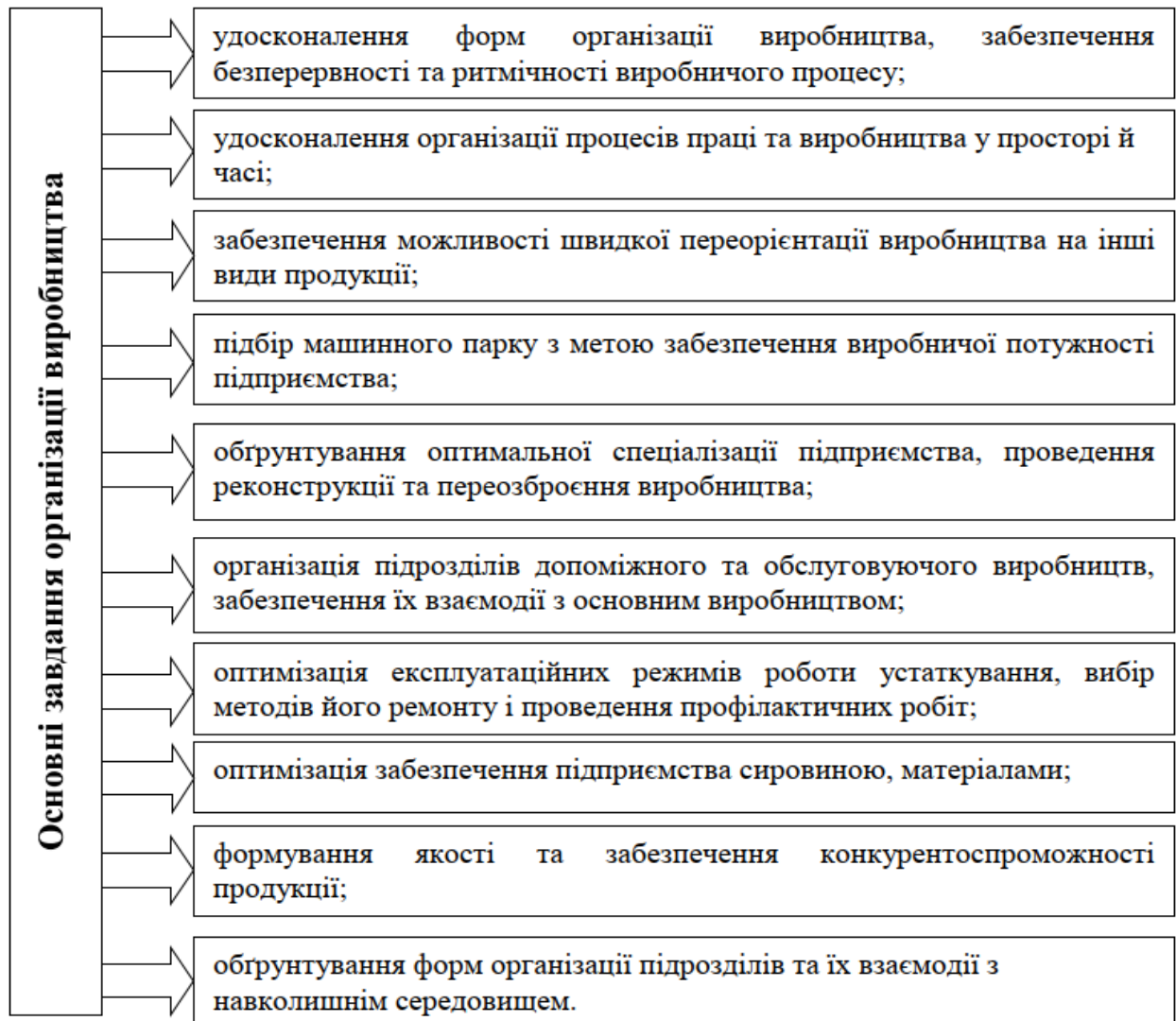

Рисунок 1.5 – Основні завдання, які вирішує організація виробництва [7, с. 12]

По-друге, відповідність організації виробництва до конкретних виробничо-технічних умов. Вибір форм організації виробництва проводиться на основі наявних можливостей, що існують у теперішній час. Зокрема, через наявність недостатніх обсягів виробництва окремих виробів, а також невисокого рівня їх уніфікації, низької технологічності не виявляється змога впровадження форм безперервного виробництва.

По-третє, відповідність структури управління та існуючих

характеристик організації виробництва. Завдяки зростанню рівня автоматизації управлінських і виробничих процесів посилюється необхідність безперервності роботи автоматизованих технологічних систем на підприємстві, зменшується потреба у персоналі, проходять інноваційні зміни у системі управління виробництвом. Також необхідним ж безперервне удосконалення організації виробництва. Зокрема, це передбачає його гнучкість, що є надзвичайно потрібною у ринкових умовах господарювання, що формують потребу постійної зміни номенклатури, удосконалення асортименту виробів, які насамперед мають бути зорієнтовані на задоволення потреб споживачів.

Зміст організації виробництва полягає у визначенні причинно-наслідкових зв'язків, які виникають у процесі виробництва, та формування і практичної реалізації різноманітних прогресивних його форм та методів. Кожне конкретне виробництво володіє власними особливостями його організації, які змінюються із часом. Наука організації ставить необхідним дослідження форм і методів управління суб'єктами підприємництва, що базуються на свідомому використанні певних законів, зорієнтованих на безперервний розвиток виробництва [6].

1.2 Системний підхід щодо організації виробництва

Як зазначають науковці [17], організація виробництва включає велику кількість складових, що об'єднуються в єдину систему. При цьому приймається, що система виступає як сукупність елементів, взаємодіючих між собою, між якими формуються необхідні відносини, при чому складові системи у своїх взаємозв'язках є цілісними та стійкими. Окремі частини системи упорядковано діють згідно певних законів, принципів.

При цьому виробнича система відноситься до відкритих штучних систем. Штучною вона є тому, що створена людьми задля досягнення відповідної мети, а саме - оптимальних результатів виробництва. Виробнича система є також відкритою, так як постійно взаємодіє із зовнішнім середовищем, що впливає на

неї. Адже підприємства постійно здійснюють закупівлю паливно-енергетичних ресурсів, сировини, комплектуючих, потребує залучення необхідних кадрів, фінансових ресурсів, тобто залежить від дії зовнішніх факторів. У діяльності підприємства також слід постійно враховувати як змінні потреби ринку, так і свої виробничі потужності й фінансові можливості.

Також виробнича система є динамічною, оскільки вона володіє здатністю розвиватися, перетворюватися відповідно з потребами часу, щоб забезпечувати сталу й прибуткову роботу. Властивістю аналізованої системи також виступає її емерджентність, яка полягає у сприянні досягненню цілісності даної системи через набуття нею якісно нових властивостей, що до того часу не існували в її елементів [17].

Можливостями системного підходу в організації виробництва є:

- формування на підприємстві такої системи організації виробництва, що вбирала б себе усі процеси, що стосуються виготовлення, реалізації, забезпечення сервісного обслуговування виборів;
- забезпечення комплексного розв'язання різноманітних проблем, що можуть виникати у процесі функціонування виробничої системи, щодо сфер техніки, організації виробничого процесу, економіки, вирішення соціальних та інших завдань на виробництві;
- впровадження ефективного, багатоваріантного проектування виробничих систем, що передбачає аналіз альтернативних варіантів, після чого здійснюється вибір найбільш ефективного із них;
- розроблення системи оцінок, нормативів, критеріїв ефективної організації роботи виробничої системи;
- досягнення внутрішньої узгодженості між усіма складовими аналізованої системи;
- формування організаційних структур, що оптимально будуть відповідати процесу виробництва, що склався у визначених виробничих умовах [17]. Як вважають Прохорова В. В. та Давидова О.Ю., основними властивостями виробничих систем є відображені на рис. 1.6.

Рисунок 1.6 – Основні властивості виробничих систем [12, с.13]

Організація виробництва пов'язана із залученням усіх складових виробничої системи, а також різноманітних аспектів її виробничо-господарської діяльності, включаючи при цьому:

а) організацію виробничих процесів, що проходить у часі, просторі у формі процесу просторового, функціонального і тимчасового у часі взаємозв'язку різних чинників виробництва;

б) організацію праці робітників, задіяних у виробничих процесах підприємства, включаючи процес удосконалення способів й умов процесів праці; організацію впровадження прогресивних технологій та методів виробництва; застосування у дії автоматизованого виробництва, зокрема, включаючи автоматизацію як технологічних виробничих операцій, а також допоміжних прийомів праці;

в) організацію функціонування допоміжних цехів, а також обслуговуючих господарств підприємства;

г) організацію, планування започаткування впровадження і освоєння нової техніки, а також нових технологій;

д) організацію проведення технічного контролю за якістю продукції, що є результатом процесом виробництва на підприємстві тощо.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА НА ТОВ «СИДОРІВСЬКИЙ БРОВАР»

2.1 Загальна характеристика діяльності підприємства

ТОВ «Сидорівський Бровар» було створене у 2000 році. Серед засновників товариства було ТОВ «Микулинецький Бровар». Створення ТОВ «Сидорівський Бровар» було викликане потребою вирішення проблеми забезпечення пивзаводу у м. Микулинцях сировиною, необхідною для виробництва пива. Тоді братами Степаном та Михайлом Троянами було прийнято рішення взяти в оренду землю, яка була надана їм пайовиками їх рідного села, у якому вони народилися і вирости.

Місце розташування (юридична адреса даного підприємства) – 48208, вулиця Парадна, будинок 2, село Сидорів Чортківського району, Тернопільської області.

Повна назва досліджуваного підприємства – сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю «Сидорівський Бровар».

Керівник досліджуваної організації - Троян М. М.

Основний вид діяльності підприємства на даний час - вирощування зернових культур. Товариство також здійснює розведення свиней та виробництво власних кормів для тих тварин, що утримуються на фермі.

Досліджене підприємство може залучати на умовах оренди майнові паї, а також інше майно, здійснювати розпорядження ними згідно з умовами, які передбачені укладеними угодами.

ТОВ «Сидорівський Бровар» наділене правом володіння, користування та розпорядження належним йому майном.

Отриманий підприємством прибуток може використовуватися для проведення розрахунків із бюджетом, здійснення формування фондів економічного стимулювання та на інші цілі.

Юридичні аспекти діяльності підприємства регулюється діючими законодавчо-нормативними актами України, а також його Статутом.

Підприємство у своїй діяльності для цілей вирощування сільськогосподарської продукції використовує землі, що утворені за рахунок залучення земельних паїв учасників товариства та орендованих земель. ТОВ «Сидорівський Бровар» сплачує встановлені земельні податки. Орендна плата за використання землі може вноситися і натуральній чи грошовій формі. Розмір плати визначається на основі укладених договорів оренди.

ТОВ «Сидорівський Бровар» дотримується своїх зобов'язань перед державою, встановлених Земельним кодексом України, що стосуються здійснення комплексу заходів, пов'язаних із охороною земель. При цьому повинно бути забезпечене повернення земель орендодавцеві у стані, що забезпечує їх придатність для сільськогосподарського використання.

Засновниками підприємства здійснюється визначення його організаційної структури управління, а також порядок формування відділів і підрозділів, вирішення питань щодо визначення їх прав й обов'язків.

Розмір статутного капіталу дорівнює 407,4 тис. грн. Товариство може збільшувати чи зменшувати розмір статутного капіталу. Учасники товариства можуть здійснювати вклади до статутного фонду у формі споруд, будинків, обладнання чи інших матеріальних цінностей, прав користування землею, водними й іншими природними ресурсами, коштів, майнових прав, у тому числі на об'єкти інтелектуальної власності.

Розвиток досліджуваного господарства створює робочі місця місцевому населенню. Підприємство щорічно біля 200 тисяч гривень вкладає у розвиток інфраструктури, виділяє допомогу дитячому садку, церкві, школі, сприяючи розвитку громади.

Сума капіталу ТОВ «Сидорівський Бровар» станом на кінець 2021 року становила 115 175 тис. грн., з них власний капітал – 104 795 тис. грн., тобто приблизно 91%, що говорить про високий рівень фінансової стійкості.

Динаміка чистого доходу від реалізації продукції, а також собівартості реалізованої продукції ТОВ «Сидорівський Бровар» показано на рис. 2.1.

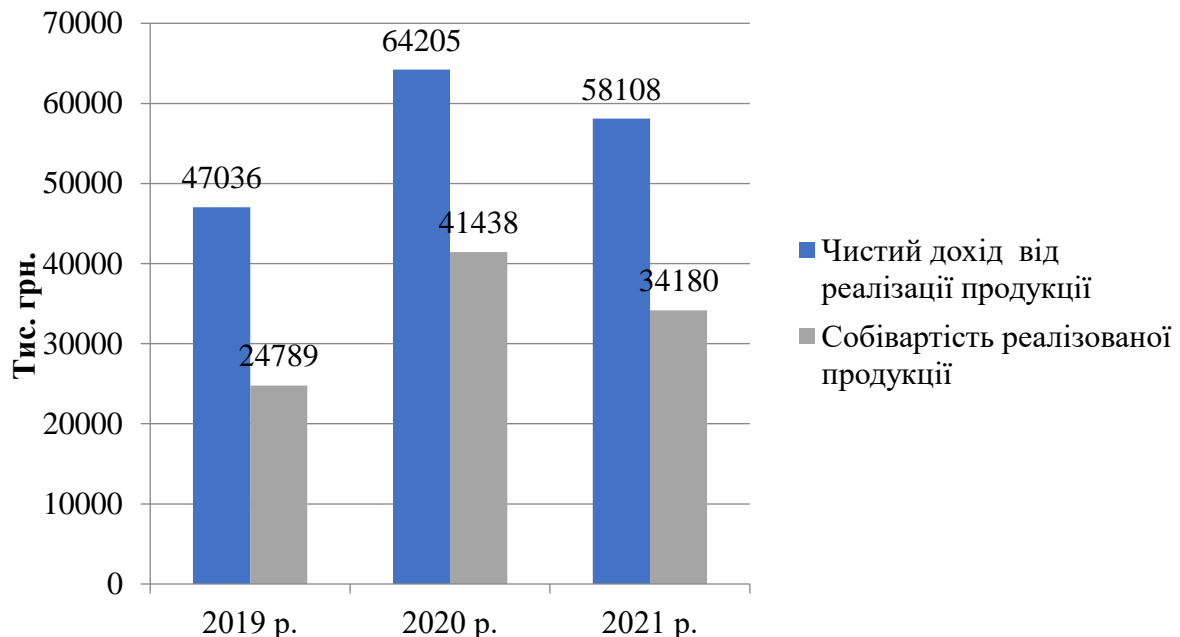

Рисунок 2.1 - Динаміка чистого доходу від реалізації продукції та собівартості продукції ТОВ «Сидорівський Бровар» у 2019-2021 роках, тис. грн.

З даних рис. 2.1 видно, що сума чистого доходу від реалізації продукції ТОВ «Сидорівський Бровар» відзначалася зростанням у 2020 році. Порівняно з попереднім роком приріст даного показника склав 17169 тис. грн., або 36,5%. У 2021 році обсяг чистого доходу від реалізації продукції підприємства знизився порівняно з 2020 роком на 6097 тис. грн., або на 9,5%, що негативно характеризує результативність його виробничо-збутової діяльності.

Також слід зазначити, що зміни значення собівартості реалізованої продукції товариства характеризувалися тенденціями, подібними до попереднього показника. Так, у 2020 році приріст собівартості до рівня 2019 року становив 16649 тис. грн., або 35,4%. У 2021 році значення собівартості знизилося на 7258 тис. грн., тобто на 17,5%.

Якщо у 2019 році собівартість реалізованої продукції ТОВ «Сидорівський Бровар» становила 52,7% від суми чистого доходу від реалізації продукції товариства, то у 2020 році – 64,5%, а у 2021 році – 58,8%. Зниження

частки собівартості реалізованої продукції у сумі чистого доходу від реалізації продукції підприємства є позитивним, оскільки забезпечило зростання валового прибутку товариства.

Динаміка показників прибутку ТОВ «Сидорівський Бровар» наведено на рис. 2.2.

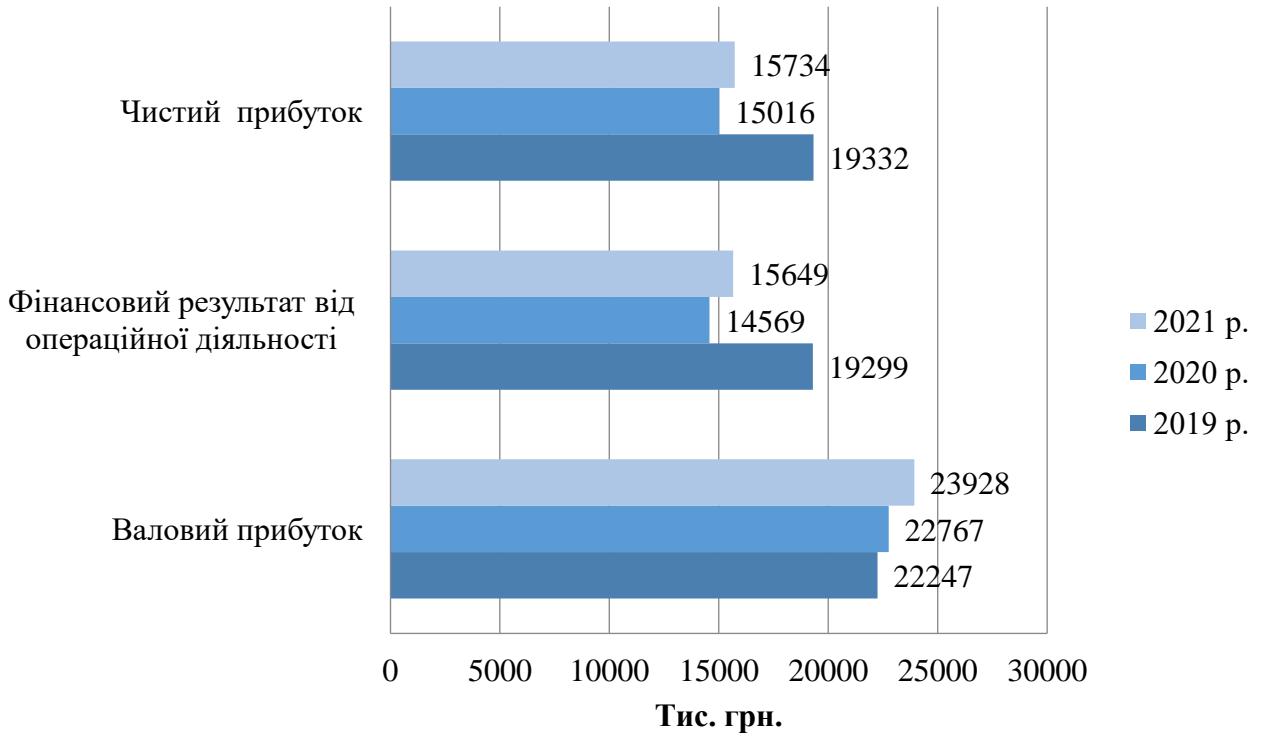

Рисунок 2.2 - Динаміка показників прибутку ТОВ «Сидорівський Бровар»

Позитивним є те, що підприємство стабільно отримувало прибуток протягом досліджуваного періоду. Як видно з даних рис. 2.2, валовий прибуток ТОВ «Сидорівський Бровар» протягом 2019-2021 років стабільно зростав. За вказаний період його величина збільшилася на 1681 тис. грн., або на 7,6%. Поряд з цим спостерігалось зниження значення фінансового результату від операційної діяльності та чистого прибутку у 2020 році та зростання значення цих показників у 2021 році порівняно з попереднім роком (відповідно на 1080 тис. грн. і 718 тис. грн.). Отже, кінцеві фінансові результати роботи досліджуваного сільськогосподарського підприємства у 2021 покращилися порівняно з попереднім періодом.

Основні постачальники ТОВ «Сидорівський Бровар»:

- ПП «Західагрозапчастина»;
- ПП «Баварія Захід»;
- ТОВ «Гусятинський агропостач»;
- ТОВ «Завод Кобзаренка»;
- ТОВ «Фірма Елідон»;
- ТОВ «Торговий дім «Насіння»;
- ТОВ Торговий дім «Фрайт»;
- ТОВ «ПЬОТІНГЕР Україна».

Основні покупці продукції ТОВ «Сидорівський Бровар»:

- ПП НВО «Енергоощадні технології»;
- ТОВ «ОСТ-ВЕСТ ХАРВЕСТ»;
- ТзОВ «Євро-Комерс»;
- ТОВ «Явір-Інвест»;
- ТОВ «САВАНДІ»;
- ПП НВО «Енергоощадні технології»;
- ТОВ «КВС-Україна».

Отже, основними покупцями продукції підприємства є підприємства, що працюють на ринку м'ясної продукції, здійснюють виробництво продуктів, які відносяться до борошномельно-круп'яної промисловості, спеціалізуються на гуртовій торгівлі зерном, кормами для тварин тощо.

2.2 Аналіз організації виробничого процесу та забезпечення ресурсами ТОВ «Сидорівський Бровар»

Одним з напрямів діяльності ТОВ «Сидорівський Бровар» є вирощування ячменю, який використовується у пивоварінні. За умови отримання хорошого врожаю підприємство продає рештки ячменю також іншим виробникам пива, зокрема, корпорації «Оболонь». Оскільки якість

ячменю «Сидорівського Бровара» є хорошою, то дана продукція користується високим попитом.

Всього ТОВ «Сидорівський Бровар» обробляє приблизно 1200 гектарів землі. Окрім ячменю, підприємство вирощує також інші сільгоспкультури, які відносяться до зернової групи, а саме: пшеницю, кукурудзу, а також технічні культури - сою, ріпак.

Дані щодо площ, обсягів збору сільськогосподарських культур ТОВ «Сидорівський Бровар» та їх урожайності наведено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Площі, обсяги збору та урожайність сільськогосподарських культур ТОВ «Сидорівський Бровар» у 2021 році

Назва культури	Площі збору культур, га	Обсяги збору сільськогосподарських культур, ц	Урожайність, ц/га
Пшениця озима	380,00	32 847,60	86,44
Ячмінь ярий	220,00	13 008,60	59,13
Кукурудза	270,00	36 065,79	133,58
Соя	131,80	5 860,00	44,46
Ріпак озимий	200,00	8 932,88	44,66

З даних табл. 2.1 робимо висновок, що у 2021 році найбільшим рівнем урожайності серед сільськогосподарських культур ТОВ «Сидорівський Бровар» відзначалися кукурудза – 133,58 ц/га. Наступну позицію за рівнем урожайності займала пшениця озима - 86,44 ц/га, третю позицію - ячмінь ярий (59,13 ц/га). Урожайність сої та ріпаку озимого знаходилися майже на тому ж рівні і складала більше 44 ц/га.

ТОВ «Сидорівський Бровар» використовує у процесі свого виробництва насіння наступних сортів сільськогосподарських культур:

- насіння кукурудзи KB7Ю1008 (батьківська форма);
- насіння кукурудзи (батьківська форма) Максим XL+Пончо;
- насіння кукурудзи KB4Ю1001(батьківська форма),
- насіння кукурудзи ДКС 3969;
- насіння кукурудзи СИ Феномен;
- насіння кукурудзи СИ Чорінтос;
- насіння кукурудзи Сканер;
- насіння озимого ріпаку Ексторм;
- насіння озимого ріпаку Людгер;
- насіння озимого ріпаку Тігрис;
- насіння сої Аполлон;
- насіння соняшнику НК Конді;
- насіння соняшнику ЕС Савана.

Структура обсягів виробництва сільськогосподарських культур ТОВ «Сидорівський Бровар» наведена на рис. 2.3.

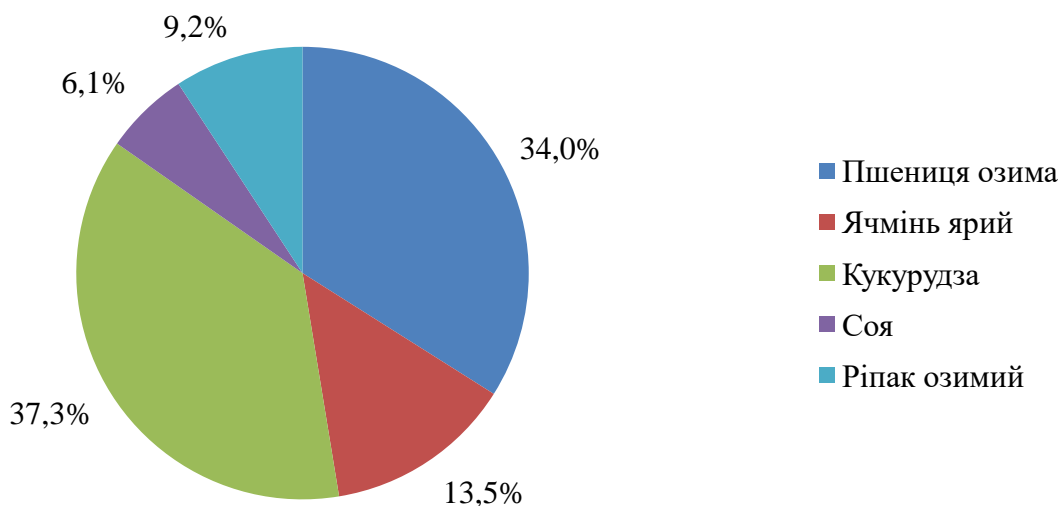

Рисунок 2.3 - Структура обсягів виробництва сільськогосподарських культур ТОВ «Сидорівський Бровар» у 2021 році

У структурі обсягів виробництва сільськогосподарських культур ТОВ «Сидорівський Бровар», наведених у натуральних одиницях виміру, найбільша

частка, а саме 37,3% - належала зерну кукурудзи. Достатньо значною також була частка виробництва пшениці – 34,0%. Виробництво ярого ячменю займало 13,5% у структурі виробництва продукції у 2021 році. Частка ріпака озимого становила 9,2%, а сої – 6,2%.

У своїй діяльності досліджуване підприємство застосовує сучасні технології аграрного виробництва. Витрати на придбання мінеральних добрив для потреб виробництва продукції рослинництва ТОВ «Сидорівський Бровар» відображено у табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Витрати на придбання мінеральних добрив для потреб виробництва продукції рослинництва ТОВ «Сидорівський Бровар» у 2021 році

Види добрив	Кількість придбаних ресурсів, ц	Вартість придбаних ресурсів, тис. грн.
1. Азотні	384	5611,8
з них:		
а) карбамід (сечовина)	146	2222,4
б) аміачна селітра	162	2820,9
в) карбамідно-аміачна суміш	75	568,4
2. Калійні	322	714,6
3. Комплексні	174	1729,6
Всього	1263	13667,7

Отже, у 2021 році ТОВ «Сидорівський Бровар» було придбано в інших підприємств 1263 ц добрив загальною вартістю 13667,7 тис. грн.

Керівники підприємства дотримуються позиції, що сільське господарство необхідно розглядати у комплексі. При цьому слід не лише дотримуватися сівозміни культур, а й розвивати тваринництво, що відіграє свою позитивну роль. Наприклад, це виявляється у можливості внесення органічних добрив, завдяки чому досягається покращення урожайності.

Рештки рослин після збирання ячменю, кукурудзи, пшениці ТОВ «Сидорівський Бровар» використовує для виготовлення кормів. При їх виготовленні також додається соя. Отже, досліджуване товариство фактично володіє майже своєю кормовою базою. Здійснюється закупівля лише соняшникової смаженої макухи. Використання соняшнику й сої відіграє важливу роль у раціоні свиней, так як вони містять цінний білок. Власних кормів підприємству вистачає цілком.

Для утримання наявного поголів'я свиней ТОВ «Сидорівський Бровар» не потребує великих потужностей, які б забезпечували переробку сої. Процес сушіння кукурудзи здійснюється з використанням власної сушарки. До речі, нещодавно підприємство перейшло на використання енергоощадних технологій для забезпечення роботи сушарки. Попередньо було придбано котел на дровах, що дозволило відмовитися від використання газу. Перехід на альтернативні джерела енергії був здійснений під тиском умов поточної економічної ситуації, що склалася. Перевагою використання нового енергоощадного устаткування також є те, що ТОВ «Сидорівський Бровар» має нас достатні кількості лушпиння із зерна, яке може використовуватися для забезпечення роботи сушарки. У той же час упровадження даної технології сприятиме можливості отримання додаткового заробітку місцевим населенням.

Свинарські потужності ТОВ «Сидорівський Бровар» на сьогоднішній день розміщені на базі колишньої колгоспної ферми. Два приміщення цієї ферми було реконструйовано під ведення свинарства. При цьому було використано новітні технології, встановлено систему вентиляції та підтримки мікроклімату у приміщеннях.

Кількість свиней, які одночасно вирощуються у «Сидорівському Броварі», становить біля 2,5 тис. голів. Для наявної кількості земель і масштабів ведення господарства цього цілком вистачає. Дане виробництво є рентабельним для підприємства.

У 2021 році обсяг тваринної продукції (живі свині), проданої ТОВ «Сидорівський Бровар» переробним підприємствам, становив 2438 ц.

Виробнича собівартість даної продукції ТОВ «Сидорівський Бровар» за вказаний період наведено у табл. 3.3.

Таблиця 3.3 - Виробнича собівартість продукції тваринництва ТОВ «Сидорівський Бровар» у 2021 році

Види витрат	Жива маса приросту тварин від відгодівлі та нагулу, тис. грн.	Продукція тваринництва (усього), тис. грн.
Прямі матеріальні витрати- усього, з них:	13 382,2	13 382,2
а) вартість кормів	10 445,1	10 445,1
б) вартість пального і мастильних матеріалів	165,3	165,3
в) вартість решти прямих матеріальних витрат	2 771,8	2 771,8
Прямі витрати на оплату праці	1 138,2	1 138,2
Інші прямі витрати та загально-виробничі витрати усього, з них:	2 978,6	2 978,6
а) відрахування на соціальні заходи	250,4	250,4
б) амортизація	1 198,0	1 198,0
в) оплата послуг сторонніх організацій	1 530,2	1 530,2
Всього виробнича собівартість виробленої продукції	17 499,0	17 499,0

Використовуючи дані таблиці 2.3, можна зробити висновок, що прямі матеріальні витрати становили найбільшу частку виробничої собівартості виробленої продукції – 13 382,2 тис. грн. (78,1%). Прямі витрати на оплату праці підприємства у 2021 році дорівнювали 1 138,2 тис. грн. (6,5%), а інші прямі і загально-виробничі витрати – 2 978,6 тис. грн. (17,2%).

При здійсненні вибору технологій та обладнання, яке використовується

для ведення тваринництва, представники ТОВ «Сидорівський Бровар»:

- постійно відвідують сільськогосподарські виставки;
- консультуються із відомими фахівцями;
- вдосконалюють свої знання за допомогою журналів і спеціальної літератури;
- вивчають досвід інших господарств.

При здійсненні реконструкції приміщень та придбання обладнання підприємство використало проєкт, розроблений представниками польської фірми «Вестрон» в Україні. Даний проєкт відзначався найкращим співвідношенням ціни та якості, тому був визнаний оптимальним для досліджуваного підприємства.

У своєму свинокомплексі ТОВ «Сидорівський Бровар» використовує тригібридних кнурів породи петрен-ландрас-макстер, а свиноматки двогібридні (порода велика біла – ландрас). Нещодавно господарством було придбано кнурів, які відносяться до великої білої (покращеної) породи свиней, що було зроблено із метою удосконалення виведення по батьківській лінії генетичного покоління. Велику білу породу було обрано, оскільки вона відрізняється високим рівнем плідності та має покращені показники. Кнури було обрано суто м'ясного типу, їх придбання було здійснено на підприємстві «Євросвинка», яке розташоване у Чернівецькій області. Ця компанія витримує чистоту породи, тому керівництво ТОВ «Сидорівський Бровар» задоволене співпрацею із цим постачальником.

Осіменіння свиноматок на підприємстві використовується штучне, так як це для ТОВ «Сидорівський Бровар» - найефективніший метод.

У раціон свиней на підприємстві додаються переважно премікси, вітамінні й мінеральні добавки. Придбання готового комбікорму ТОВ «Сидорівський Бровар» не здійснюється, а підготовка кормів проводиться за спеціально складеним рецептом самостійно. Вище вказаний рецепт для потреб підприємства було розроблено фірмою, що здійснює постачання складників кормів, а це в кілька разів дешевше, ніж купувати готовий корм.

Виготовлення кормів здійснюється цехом, який розташований у місті Гусятин. Придбання готового корму здійснюється лише для поросят наймолодшої вікової групи та відлучників, оскільки в малому віці свині є дуже чутливими до найменших негативних змін у харчуванні.

Свинарник обладнаний спеціальними інфрачервоними лампами, щоб найменші поросята не мерзли.

Свинина, вироблена ТОВ «Сидорівський Бровар», є належної якості, тому проблем з її збутом у підприємства немає. Вона користується попитом як для цілей продажу на ринках міст Тернополя, Івано-Франківська, Кам'янець-Подільського, а також для переробки на м'ясопродукти.

Підприємством було здійснено придбання технологічного обладнання для внесення у ґрунт рідких органічних добрив. Конструкція приміщення свинарника забезпечує потрапляння усіх відходів життєдіяльності тварин одразу у септик. Свинарники оснащені потужними системами вентиляції, які забезпечують відсутність запаху.

ТОВ «Сидорівський Бровар» проводився пошук різноманітних технічних можливостей для транспортування рідкого гною. У результаті менеджери підприємства зупинили свій вибір на технології бельгійського виробництва фірми Joskin. Слід зазначити, що також наявні польські та українські виробники аналогічних технологій, що успішно діють на вітчизняному ринку.

Підприємство має дві великі вигрібні ями. Один раз на два місяці проводиться вивезення гноївки та її внесення у ґрунт, що дає значний позитивний економічний ефект. 200–250 гектарів площ удобрюється органічними добривами, отриманими із власного виробництва, що фактично складає шосту частину земель господарства.

Використовується гноївка в основному для удобрення полів, на яких здійснюється посів кукурудзи. У середньому проводиться внесення на 1 гектар під кукурудзу 20 тонн рідкого гною. Це дозволяє повністю забезпечити потребу у добривах, завдяки чому зменшується фінансове навантаження на досліджуване господарство.

Протягом теплого періоду року ТОВ «Сидорівський Бровар» проводить удобрення тих полів, які розташовані на більшій відстані від села. На ті ж поля, які розміщені ближче, внесення органіки здійснюється у зимовий період.

На сьогоднішній день головне завдання підприємства — це досягнути зростання врожайності на тих полях, які обробляються господарством. Володіючи обсягами наявних у ТОВ «Сидорівський Бровар» площ, є економічно вигідним здійснювати придбання нової потрібної техніки й більш оптимально проводити контроль усіх процесів.

У табл. 2.4 наведені розрахунки показників, які характеризують технічний стан основних фондів ТОВ «Сидорівський Бровар».

Таблиця 2.4 - Аналіз технічного стану основних фондів ТОВ «Сидорівський Бровар»

Показник	На початок 2021 року	На кінець 2021 року	Абсолютна зміна показника (+,-)	Відносна зміна показника, %
1. Первісна вартість основних фондів, тис. грн.	67 930	79 669	11739	17,28
2. Зношеність основних фондів, тис. грн.	41 484	44 880	3396	8,19
3. Залишкова вартість основних фондів, тис. грн.	26 446	34 789	8343	31,55
4. Коефіцієнт зношеності ОФ (р.2: р.1)	0,61	0,56	-0,05	-8,20
5. Коефіцієнт придатності ОФ (р.3: р. 1)	0,39	0,44	0,05	12,82

Із даних таблиці 2.4 видно, що первісна вартість основних фондів ТОВ «Сидорівський Бровар» протягом 2021 року зросла на 11739 тис. грн., або на 17,28%. Зношеність основних фондів також збільшилась, але на меншу

величину – на 3396 тис. грн., або на 8,19%. Залишкова вартість основних фондів, відповідно до динаміки попередніх показників, зросла – на 8343 тис. грн., або на 31,55%.

Коефіцієнт зношеності у досліджуваному періоді перевищував коефіцієнт придатності. Відмітимо, що коефіцієнт зношеності основних фондів у 2021 році знизився на 0,05, або на 8,20%, а коефіцієнт їх придатності, навпаки, збільшився на 0,05, або на 12,82%. Отже, зношеність основних фондів ТОВ «Сидорівський Бровар» зменшилася, що є наслідком придбання та введення в експлуатацію підприємством нових основних фондів. Це позитивно впливає на стан наявних у товаристві основних фондів і покращує умови здійснення виробництва продукції.

Основними видами виробничого обладнання та автотранспорту, які використовуються ТОВ «Сидорівський Бровар», є такі:

- автомашина МАЗ -555102-225;
- автомашина МАЗ 5551;
- автомашина ММЗ-4502;
- ґрунтообробний комбайн CARRIFR 10724;
- борона дискова БВР-3.8;
- борона шлейфова ЗПГШ-15;
- вага для худоби 6BDU1500;
- вакуумний напівпричіп-цистерна (машина для внесення рідких органічних добрив);
- вага для худоби 6BDU1500;
- комбайн John Deere T670 2008h;
- комбайн зернозбиральний CLAAS LEXION 760;
- подрібнюючий каток КІР-6м, №00169;
- посівна комбінація Terrasem Pottinger С6;
- прикатуючий каток БДВП-3.8;
- пристосування ПЄР (для посіву ріпаку).

У 2018 році ТОВ «Сидорівський Бровар» було введено в експлуатацію елеватор, який може забезпечувати одночасне зберігання 10 тис. т зернових (пшениці, кукурудзи, ячменю) та сої. Підприємство також має у своєму розпорядженні два силосні склади загальною потужністю 5 тис. т.

Отже, підприємство володіє основними фондами та іншими ресурсами, які необхідні для організації сільськогосподарського виробництва як продукції рослинництва, так і тваринництва.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА ТОВ «СИДОРІВСЬКИЙ БРОВАР»

3.1 Заходи з організації виробництва ячмінного солоду

На нашу думку, перспективним напрямом удосконалення організації виробництва на ТОВ «Сидорівський Бровар» є впровадження виробництва високоякісного ячмінного солоду. Цінність зерна, з якого виготовляється солод, полягає у тому, що при здійсненні пророщування у ньому відбувається проходження процесів, що супроводжуються накопиченням енергії зерна, значним підвищенням вмісту клітковини, каротину, жирів, вуглеводів, білків та цілої низки вітамінів, мікроелементів, мінеральних речовин.

Доцільність впровадження виробництва солоду ТОВ «Сидорівський Бровар» зумовлена тим, що частина вітчизняних пивоварних підприємств до свого виробничого процесу залучає придбаний ними солод.

Солод відноситься до натуральних продуктів, що знайшли широке застосування у різноманітних сферах, таких як:

- 1) хлібопекарська галузь;
- 2) виробництво дріжджів;
- 3) фармацевтична галузь;
- 4) виготовлення концентрату квасного суслу;
- 5) виробництво пива;
- 6) виготовлення солодових екстрактів;
- 7) виробництво безалкогольних напоїв;
- 8) виробництво продуктів дитячого й дієтичного харчування.

Це відкриває перспективи збуту солоду ячмінного, який пропонується виробляти ТОВ «Сидорівський Бровар».

Отримання солоду досягається завдяки процесам намочування й пророщування насіння. Процеси хімічних змін розпочинаються при набуханні

насіння, після чого проходять утворення діастази й вугільної кислоти, що прискорюються при проростанні.

Солод ячмінний ферментований, виробництво якого пропонується налагодити на ТОВ «Сидорівський Бровар», може бути застосований у хлібопекарській галузі, оскільки він здатен поліпшувати органолептичні переваги заварних сортів хліба. Також солод може використовуватися як складова рецептури різноманітних кондитерських виробів, зокрема:

- пряників;
- печива;
- снєків тощо.

Завдяки застосуванню солоду зменшується потреба у дорогих ферментних добавках, штучних покращувачах смаку. Його використання створює можливість досягнення ряду переваг:

- хліб здатний набувати приємного смаку та насиченого кольору;
- покращується структура м'якушки хліба;
- забезпечується висока еластичність тіста;
- зростає тривалість зберігання хлібобулочних виробів, довше зберігається свіжість їх вигляду тощо.

Виготовлення солоду із ячменю варто здійснювати із використанням кращих озимих сортів, яка мають підвищений вміст білків. У результаті проходження процесу ферментативного гідролізу забезпечується утворення ароматичних та барвних речовин.

Зерно, яке використовується для виробництва солоду, повинне бути перед цим добре очищеним від домішок, а також повинне бути проведене його розділення за величиною зерна на окремі сорти.

Процес солодового виробництва базується на застосуванні природних процесів, які відбуваються у зерні. Зазначимо, що виробництво солоду із ячменю на ТОВ «Сидорівський Бровар» включатиме стадії, які зображені на рис. 3.1.

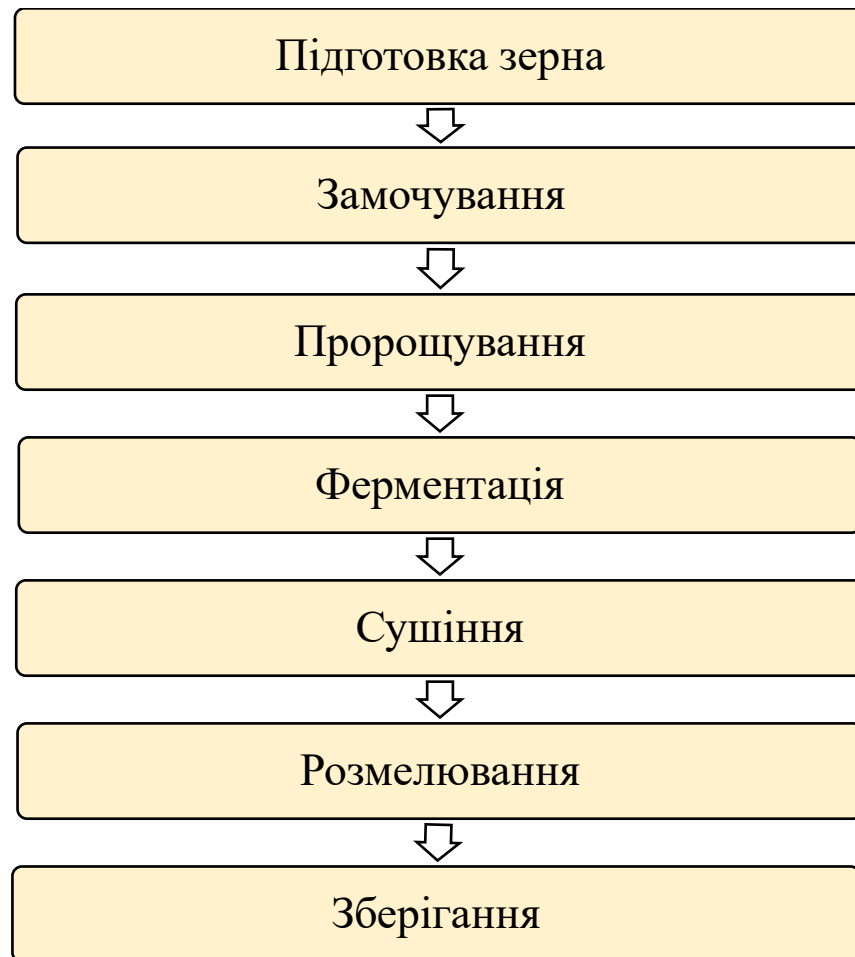

Рисунок 3.1 – Стадії виробництва ячмінного солоду у ТОВ «Сидорівський Бровар»

Відділення домішок від зерна здійснюється повітряно-ситовими сепараторами. До їх основних робочих органів відносяться сита та відцентрові вентилятори. За допомогою сит здійснюється відокремлення від зернової маси великих та дрібних домішок, зокрема, каміння, грудок землі, соломи, піску. Під час продування зерна повітрям проходить відокремлення легких домішок (пилу, полови тощо). Швидкість руху повітря у сепараторі повинна бути така, щоб забезпечувалося відділення легких домішок, проте при цьому не проходило захоплення повноцінного зерна.

До складу сепаратора входить станина, до якої на плоских пружинах є підвішеним ситовий корпус, що оснащений трьома похилими ситами, які розташовані одне під іншим. Верхня частина сепаратора містить приймальну камеру, а також 2 осадочні камери. По його боках при цьому розміщені

вентилятори. Зерно у вигляді безперервного потоку надходить у приймальну камеру. Там за допомогою шнека відбувається його рівномірний розподіл по всій ширині сепаратора. Згодом зерно воно тонкою цівкою через аспіраційний канал надходить у ситовий корпус. Там повітрям захоплюються пил та легкі домішки, які надходять в осадочну камеру. Ситовий корпус під час роботи сепаратора перебуває у коливальному русі. На ситах здійснюється відділення великих та дрібних домішок, а очищене зерно після цього із сит потрапляє у бункер.

Видалення із зернової суміші коротких домішок, таких як кукіль, біте зерно тощо, а також довгих домішок (вівсюг, овес) відбувається з використанням трієрів. За конструкцією серед них виділяються циліндричні та дискові.

У циліндричних трієрах робочим органом виступає циліндр, що обертається від приводу. На його внутрішній стороні знаходяться осередки, які заповнюються завантаженим усередину циліндра зерном. У випадку невеликого кута повороту циліндра відбувається випадіння довгих зерен із осередків та їх повернення у загальну масу. Якщо ж поворот циліндра здійснюється на великий кут, то проходить випадання коротких зерен із осередків у лоток та їх вивантаження за допомогою шнеку. Зовнішній вигляд трієра показаний на рис. 3.2.

Рисунок 3.2 – Зовнішній вигляд трієра

Попередньо очищене зерно підлягає замочуванню. Перед замочуванням жито слід вимити, провести його дезінфекцію, а потім ретельно промити. Усе це суттєво підвищує якість солоду, оскільки при цьому вдається видалити не лише забруднення, але й більшість шкідливих мікроорганізмів, а це є дуже важливим при виготовленні ферментованого солоду.

У процесі миття зерна перед його замочуванням використовують різноманітні мийні й дезінфікуючі засоби, серед яких можна назвати гашене вапно у вигляді лужної добавки, хлорне вапно, гідроксид натрію тощо.

До складу мийного апарату входять циліндричний корпус, мийний пристрій, вертикальний привід із шнеком, зливна коробка, випускний пристрій.

Для перемішування зерна у процесі його миття та насичення киснем використовується мийний пристрій, який розташований у центрі апарату. Задля перемішування зерна замість вертикального шнека у мийний пристрій може здійснюватися подача стисненого повітря. Зовнішній вигляд мийної машини подано на рис. 3.3.

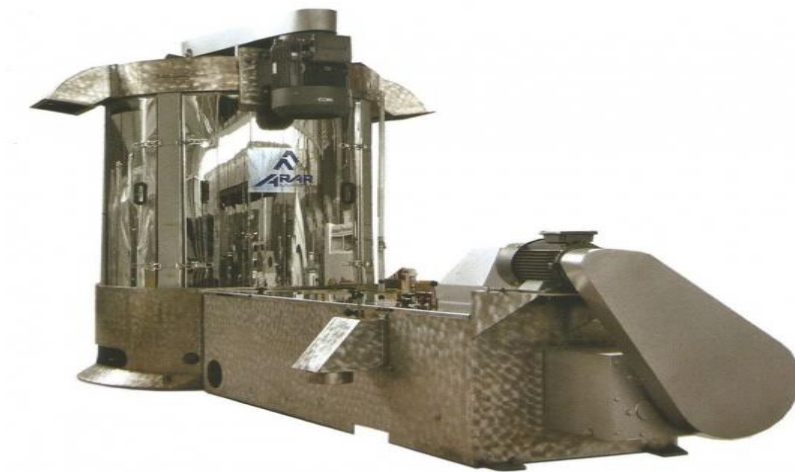

Рисунок 3.3 – Мийна машина, що використовується при виробництві солоду

Для замочування зерна ячменю найкращим способом можна вважати повітряно-зрошувальний, який відбувається за допомогою апарату для пророщування. Завдяки даному способу забезпечується рівномірне та швидке зволоження зерна, яке проходить за умови ефективної аерації стисненим

повітрям. За наявності невисокого шару зерна відбувається процес повного видалення продуктів обміну, що гальмує розвиток зародків зерна.

Проростання ячменю інтенсивно стимулює нагромадження та активацію ферментів, а також гідролітичні процеси речовин ендосперму.

Наступний етап технологічного процесу виробництва солоду – це ферментація та сушіння. При досягненні бажаного стану розчинення, солод слід піддати ферментації (томління). Досягнення утворення значної кількості ароматичних і барвних речовин досягається за допомогою створення оптимальних умов для подальшого гідролізу крохмалю, білків.

Для цього проводять додаткове зволоження свіжопророслого солоду. При цьому відбувається повільне підвищення температури в солоді. Зростання температури при ферментації дозволяє створити сприятливі умови, що активізують здійснення глибокого гідролізу споживчих речовин, які містяться в ендоспермі.

Якщо традиційна технологія виготовлення ферментованого солоду вимагає великого проміжку часу, що охоплює виробничий цикл, то сучасні технології, що базуються на наукових розробках і передбачають застосування сучасних засобів інтенсифікації виробництва солоду, дозволяють суміщати в одному апараті замочування та пророщування зерна, причому тривалість цих двох процесів становить 4-5 діб. Це досягається завдяки швидкому підвищенню за допомогою водяної пари температури в пневматичних солодовнях.

Процес ферментації оптимально здійснювати в барабанних солодовнях. Зазначимо, що барабанна технологія виробництва солоду дозволяє виготовляти більш якісну продукцію, ніж солод, що виготовлений іншими способами. Її використання дозволяє легше проводити регулювання температурного режиму, солод при цьому краще перемішується, досягається рівномірний розподіл вологи й тепла. Завдяки обертанню барабанів зерно переміщується, проте при цьому не травмується.

Вигляд пневматичного барабану для солодоращення наведено на рис. 3.4.

Рисунок 3.4 - Пневматичний барабан для солодорушення

Пневматичний барабан, який пропонуємо використати для солодорушення на ТОВ «Сидорівський Бровар», має форму горизонтального циліндра із двома бандажми, які спираються на 2 пари роликів. Процеси завантаження замоченого зерна, а також вивантаження свіжопророслого солоду із барабану здійснюються через спеціальні люки, розміщені на корпусі барабана. У пневматичному барабані відбувається укладення замоченого зерна на плоске сито рівним шаром.

Після того, як барабан заповнюється зерном, він приводиться в обертання. Процес пророщування зерна здійснюється у нерухомому барабані, коли сито перебуває у нижньому горизонтальному положенні. Подача повітря відбувається за допомогою лівого повітровою, причому повітря проходить між днищами, потрапляючи у підситовий простір. Через сито повітря потрапляє через шар зерна, яке пророщується у барабані.

Протягом перших днів барабан після завантаження замоченим зерном тривалий час знаходиться у спокої, що прискорює процес пророщування зерна. Після досягнення температури зерна 16-17 °С здійснюють продування шару зерна за допомогою кондиційованого повітря. Обертання барабану для переміщення солоду проходить один-два рази на добу. Один оборот при цьому відбувається за 45 хв. У цей час припиняється подача кондиційованого

повітря. Пророслий солод вивантажується за допомогою шнеків через люки, що встановлені всередині барабану.

Для забезпечення процесу сушіння томленого солоду ТОВ «Сидорівський Бровар» повинне придбати ярусну горизонтальну сушарку. При висушуванні солоду досягається накопичення барвних речовин та його зневоднення до 8 – 10%. Процес сушіння ферментованого солоду повинен забезпечувати не тільки видалення надмірної кількості вологи, а й збереження у тому числі високої активності ферментів. Слід враховувати, що у висушеному солоді вона досить висока та перебуває на рівні свіжопророслого солоду.

Всього тривалість сушіння солоду складає біля 20 годин, поки його вологість складе приблизно 6%, після чого із зерен видаляють ростки та подрібнюють на вальцевих верстатах.

Солод ферментований володіє приємним ароматом, кисло-солодкуватим смаком, темним кольором. Якщо ж він призначений для виробництва концентрату квасного суслу чи квасу, то видалення ростків із солоду не проводиться. Після цього проводять упакування подрібненого солоду в мішки, а потім відправляють споживачам за призначенням.

Отже, для впровадження виробництва солоду ТОВ «Сидорівський Бровар» на основі врахуванням особливостей даного технологічного процесу необхідно придбати комплект технологічного обладнання, який включатиме:

- 1) повітряно-ситовий сепаратор;
- 2) циліндричний трієр;
- 3) барабанна солодовня;
- 4) ярусна горизонтальна сушарка;
- 5) вальцеві верстати для подрібнення зерен;
- 6) пакувальне устаткування тощо.

Сумарна вартість вище вказаного технологічного обладнання, що необхідно закупити ТОВ «Сидорівський Бровар» для організації виробництва ячмінного солоду, становить разом з доставкою 3 млн. 820 тис. грн.

Для забезпечення роботи даного обладнання планується залучити шість робітників та одного начальника солодового виробництва.

Як прогнозується, середньомісячна заробітна плата буде дорівнювати:

- одного робітника - 7800 грн.;
- начальника солодового виробництва – 12000 грн.

Проведемо розрахунок річних витрат на оплату праці працівників, зайнятих у виробництві солоду на ТОВ «Сидорівський Бровар» (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Розрахунок прогнозних витрат на оплату праці працівників, зайнятих у виробництві солоду в сільськогосподарському ТОВ «Сидорівський Бровар»

Назва працівника	Кількість, осіб	Сума, тис. грн.	
		за місяць	за рік
1. Робітники	6	46,8	561,6
2. Начальник солодового виробництва	1	12,0	144,0
Всього	7	58,8	705,6

За даними табл. 3., прогнозні витрати на оплату праці працівників, зайнятих у виробництві солоду на ТОВ «Сидорівський Бровар», будуть рівні за місяць 58,8 тис. грн., а за рік – 705,6 тис. грн.

Сума нарахувань на заробітну плату працівників солодового виробництва становитиме:

- за місяць: $58,8 \times 0,22 = 12,9$ тис. грн.;
- за рік: $705,6 \times 0,22 = 155,2$ тис. грн.

Річна сума амортизації обладнання, яке планується використовувати мінімально протягом 5 років:

$$3820 \text{ тис. грн.} : 5 \text{ років} = 764,0 \text{ тис. грн.}$$

Кошторис витрат для впровадження виробництва солоду даним підприємством наведено у табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Кошторис витрат на виробництво ячмінного солоду ТОВ «Сидорівський Бровар»

Найменування елементу витрат	Сума, тис. грн.
1. Матеріальні витрати	2775,0
2. Витрати на оплату праці	705,6
3. Нарахування на соціальні заходи	155,2
4. Амортизація	764,0
5. Інші витрати	50,7
Всього витрат	4450,5

З табл. 3.2 можна побачити, що прогнозна величина річних поточних витрат ТОВ «Сидорівський Бровар» на виробництво ячмінного солоду згідно даних табл. 3.2 складатиме 4450,5 тис. грн.

Для проведення обчислень прогнозних фінансово-економічних результатів запропонованого заходу зйдемо спочатку величину чистого доходу підприємства від реалізації солоду. При цьому врахуємо, що:

- річний запланований обсяг виробництва солоду – 175,8 т.
- середня ціна реалізації солоду підприємством (без ПДВ) - 32 грн./кг.

Результати розрахунків очікуваного річного чистого прибутку та грошового потоку від виробництва ячмінного солоду ТОВ «Сидорівський Бровар» відображені у табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Прогнозні економічні результати виробництва ячмінного солоду ТОВ «Сидорівський Бровар»

Назва показника	Один. виміру	Значення показника
1	2	3
1. Річний обсяг виробництва солоду	т	175,8
2. Ціна реалізації солоду	кг	32,0

Продовження табл. 3.3

1	2	3
3. Чистий дохід	тис. грн.	5625,4
4. Річні поточні витрати	тис. грн.	4450,5
5. Прибуток до оподаткування	тис. грн.	1174,9
6. Податок з прибутку	тис. грн.	195,8
7. Чистий прибуток	тис. грн.	979,1
8. Амортизація	тис. грн.	764,0
9. Грошовий потік	тис. грн.	1743,1

Термін окупності проекту є визначеним часовим інтервалом, який триває від початку його реалізації до того моменту, коли вкладені інвестиції повністю окупляться. При цьому простий термін окупності можна розрахувати як відношення обсягу вкладених інвестицій до величини річного грошового потоку:

$$3820,0 : 1743,1 = 2,19 \text{ року (2 роки 3 міс.)}$$

Проведемо обчислення теперішньої вартості прогнозованих грошових потоків (ГПд) проекту впровадження виробництва солоду ТОВ «Сидорівський Бровар» при величині дисконтної ставки 20%:

$$\text{ГПд} = 1743,1 : (1+0,2)^1 + 1743,1 : (1+0,2)^2 + 1743,1 : (1+0,2)^3 + 1743,1 : (1+0,2)^4 + 1743,1 : (1+0,2)^5;$$

$$\text{ГПд} = 1452,6 + 1210,5 + 1008,7 + 840,6 + 700,5 = 5212,9 \text{ тис. грн.}$$

Тоді значення чистої теперішньої вартості даного проекту становитиме:

$$\text{NPV} = 5212,9 - 3820,0 = 1392,9 \text{ тис. грн.}$$

Величина індекту прибутковості проекту розраховується як частка між сумарною величиною його грошових потоків і сумою початкових вкладень:

$$I \text{ пр.} = 5212,9 : 3820,0 = 1,36.$$

Для знаходження дисконтованого періоду окупності необхідно використати обчислені суми дисконтованих грошові потоків від проекту (на основі застосування формули теперішньої вартості). Для проекту

впровадження виробництва солоду ТОВ «Сидорівський Бровар» дисконтований період окупності складає 3 роки 2 місяці.

Одержані дані як результати попередньо здійснених розрахунків показані в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Показники економічної ефективності проєкту впровадження виробництва солоду ТОВ «Сидорівський Бровар»

Назва показника	Один. виміру	Значення показника
Початкові інвестиції у проєкт	тис. грн.	3350,5
Термін окупності простий	роки	2,2
Термін окупності дисконтований	роки	3,2
Чиста теперішня вартість	тис. грн.	1392,9
Індекс прибутковості	-	1,36

Аналізуючи дані табл. 3.4, приходимо до наступних висновків. Чиста теперішня вартість проєкту складає 1392,9 тис. грн., що більше від нульового значення і говорить про доцільність прийняття проєкту. Аналогічне рішення приймається на основі оцінки показника індексу прибутковості, який перевищує одиницю. Термін окупності простий і дисконтований знаходяться у прийнятних межах. Отже, проєкт впровадження виробництва солоду ТОВ «Сидорівський Бровар» є економічно виправданим та заслуговує на реалізацію.

3.2 Впровадження технологічного процесу виготовлення тушонок зі свинини

Пропонуємо також впровадити на підприємстві технологічний процес випуску тушонки зі свинини по-домашньому. Цей вид тушонок - відмінна альтернатива консервам, що мають підозрілий склад, адже у варіантах різних м'ясних заготовок нерідко кладуть багато хрящів та сухожиль, максимум

жиру, проте мінімум м'яса. При цьому найзручнішим способом консервації на підприємстві буде приготування тушонки за допомогою автоклаву, що є компактним пристроєм, який дозволяє ефективно забезпечувати стерилізацію. М'ясо при цьому буде швидко приготовлене, а всі шкідливі мікроорганізми - знищені при здійсненні термообробки.

Головна особливість, якою володіють м'ясні заготовки з використанням автоклава – це можливість закладати у банки інгредієнти у сирому вигляді. Стадії технологічного процесу виробництва тушонок зі свинини по домашньому, який пропонуємо впровадити на ТОВ «Сидорівський Бровар», наведено на рис. 3.5.

Рисунок 3.5 - Стадії технологічного процесу виробництва тушонок зі свинини

Шляхом автоклавування (обробки сировини високою температурою під тиском) буде забезпечено процес приготування даного продукту. У процесі

цього цьому м'ясо добре розварюється та просочується спеціями. Це дозволяє не менше як удвічі скоротити витрати часу на консервацію.

При виробництві тушонок зі свинини додатково немає потреби додавати у банки жир, оскільки під високотемпературним впливом із м'яса буде виділена його потрібна кількість. Жировий прошарок у м'ясі при цьому не забирається. Також потрібно обов'язково дотримуватися необхідних пропорції спецій, щоб надати готовому продукту приємного запаху та смаку.

В автоклав поміщають раніше закатані банки, наповнені м'ясом та спеціями. При цьому також необхідно додати до ємності води так, щоб вона біля 2 см була вище від кришки банки. Якщо не дотриматися цього й налити менше води, то м'ясо на різних рівнях банки буде приготовлене по-різному. В одних місцях воно може розваритися, а в інших - залишитися жорстким.

Умовами правильного приготування на ТОВ «Сидорівський бровар» тушонок по-домашньому в автоклаві, а також набуття даним продуктом високих смакових якостей, безпеки при зберіганні будуть наступні:

а) завантажений автоклав потребує герметичного закриття. У ньому створюється тиск до 1 бар. Необхідне використання манометра, щоб обов'язково відстежувати, чи не відбувається падіння тиску. У свою чергу, це свідчить про герметичне з'єднання кришки;

б) необхідно розпочати нагрівати автоклав до зазначеної температури. Ця температура повинна бути обов'язково дотримана, так як у випадку приготування тушонки при нижчій температурі не усі шкідливі мікроорганізми знищуються. Досягнення більшої температури також принесе шкоди якості продукту. Процес приготування за умови повного завантаження автоклава вимагає досягнення тиску біля 3-4 бар;

в) після досягнення потрібної за рецептом температури розпочинається процес стерилізації. Існує потреба підтримання стабільного рівня температури протягом певного відрізка часу. Час стерилізації тушонки зі свинини в автоклаві при місткості банки 0,5 л складає 40 хв.

г) фінальний етап передбачає скидання тиску та охолодження автоклава природнім способом, після чого кришка автоклава відкривається і банки витягаються із нього.

Перелік капітальних витрат, необхідних для впровадження виробництва м'ясних тушонок по-домашньому, наведено у табл. 3.5.

Таблиця 3.5 – Перелік капітальних витрат, необхідних для впровадження виробництва м'ясних тушонок по-домашньому

Назва обладнання	Ціна, грн.	Кількість, шт.	Вартість, грн.
Будівництво та облаштування приміщення цеху	-	-	4105000
Автоклав «350 Пром»	43000	1	43000
Комплекс столів для обвалки м'яса	119 000	1	119 000
Візки транспортувальні (з нержавійки)	1870	4	7480
Візок для напівтуш (із нержавійки)	4000	2	8000
Ванна мийна двохсекційна	6 890	2	13780
Умивальник безконтактний сенсорний	12 500	1	12 500
Камера холодильна КХ-7,71 МХМ	82 296	1	82 296
Вентилятор турбовент ВК 250	4 550	1	4 550
Закаточна машина (напівавтомат)	960	1	960
Всього		13	4396566

Отже, сумарна вартість технологічного обладнання, що необхідно закупити ТОВ «Сидорівський Бровар» для організації виробництва м'ясних тушонок по-домашньому, становить 4 млн. 396,6 тис. грн.

Розрахунок планових витрат на сировину при виробництві м'ясних тушонок зі свинини подано у табл. 3.6.

Таблиця 3.6 - Розрахунок планових витрат на сировину при виробництві м'ясних тушонок зі свинини

Витрати	Одиниці виміру	Ціна, грн. за одиницю	Кількість, од.	Вартість, грн.
Свинина	кг	100	81900	8190000
Цибуля	кг	21	1274	26754
Сіль	кг	9,5	910	8645
Перець чорний горошком	кг	496	15	7440
Лавровий лист	кг	395	10	3950
Банка скляна 0,5 л	шт	182000	6	1092000
Кришка СКО-82 автоклавна	шт	182000	1,7	309400
Всього витрат на сировину				9638189

За даними табл. 3.6, планові витрати ТОВ «Сидорівський Бровар» на сировину при виробництві м'ясних тушонок зі свинини рівні 9638189 грн.

Витрати коштів на забезпечення виробництва електричною енергією складатимуть 124500 грн. Тоді загальні матеріальні витрати на виробництво продукції:

$$9638189 + 124500 = 9762689 \text{ грн.}$$

Для забезпечення обслуговування даного обладнання планується залучити п'ятьох робітників із середньомісячною заробітною платою 8700 грн. Тоді річні витрати на оплату їх праці будуть рівні:

$$8700 \text{ грн.} \times 5 \text{ чол.} \times 12 \text{ міс.} = 522000 \text{ грн.}$$

Нарахування на заробітну плату обчислюються у розмірі 22% від її суми:

$$522000 \text{ грн.} \times 0,22 = 114840 \text{ грн.}$$

Річна величина амортизаційних відрахувань:

$$396566 / 5 \text{ років} = 79313,2 \text{ грн.}$$

Кошторис витрат для впровадження виробництва м'ясних тушонок по-домашньому даним підприємством наведено у табл. 3.7.

Таблиця 3.7 – Кошторис витрат на виробництво м'ясних тушонок по-домашньому ТОВ «Сидорівський Бровар»

Найменування елементу витрат	Сума, тис. грн.
1. Матеріальні витрати	9762,6
2. Витрати на оплату праці	522,0
3. Нарахування на соціальні заходи	114,8
4. Амортизація	263,6
5. Інші витрати	1720,5
Всього витрат	12383,5

З табл. 3.7 можна побачити, що прогнозна величина річних поточних витрат ТОВ «Сидорівський Бровар» на виробництво м'ясних тушонок по-домашньому складатиме 12383,5 тис. грн.

Дані розрахунку прогнозних економічних показників виробництва м'ясних тушонок ТОВ «Сидорівський Бровар» подано у табл. 3.8.

Таблиця 3.8 - Розрахунок прогнозних економічних показників виробництва м'ясних тушонок ТОВ «Сидорівський Бровар»

Назва показника	Один. виміру	Значення показника
1. Денний випуск продукції (0,5л б)	банок	700
2. Річний випуск продукції (0,5л б.)	банок	182000
3. Ціна реалізації м'ясних тушонок	грн./шт.	85
3. Чистий дохід	тис. грн.	15470,0
4. Річні поточні витрати	тис. грн.	12383,5
5. Прибуток до оподаткування	тис. грн.	3086,5
6. Податок з прибутку	тис. грн.	555,6
7. Чистий прибуток	тис. грн.	2530,9
8. Амортизація	тис. грн.	263,6
9. Грошовий потік	тис. грн.	2794,5

Термін окупності проекту простий:

$$4396,6 : 2794,5 = 1,57 \text{ року (1 рік 7 міс.)}$$

Проведемо обчислення теперішньої вартості прогнозованих грошових потоків (ГПд) даного проекту ТОВ «Сидорівський Бровар» при величині дисконтної ставки 20%:

$$\text{ГПд} = 2794,5 : (1+0,2)^1 + 2794,5 : (1+0,2)^2 + 2794,5 : (1+0,2)^3 + 2794,5 : (1+0,2)^4 + 2794,5 : (1+0,2)^5:$$

$$\text{ГПд} = 2328,8 + 1940,6 + 1617,2 + 1347,7 + 1123,0 = 8357,3 \text{ тис. грн.}$$

Тоді значення чистої теперішньої вартості даного проекту становитиме:

$$\text{NPV} = 8357,3 - 4396,6 = 3960,7 \text{ тис. грн.}$$

Величина індексу прибутковості проекту:

$$I \text{ пр.} = 8357,3 : 4396,6 = 1,9.$$

Дисконтований період окупності цього проекту складає 2,08 року.

Одержані дані як результати попередньо здійснених розрахунків показані в таблиці 3.9.

Таблиця 3.9– Показники економічної ефективності проекту впровадження виробництва м'ясних тушонок ТОВ «Сидорівський Бровар»

Назва показника	Один. виміру	Значення показника
Початкові інвестиції у проект	тис. грн.	4396,6
Термін окупності простий	роки	1,57
Термін окупності дисконтований	роки	2,08
Чиста теперішня вартість	тис. грн.	3960,7
Індекс прибутковості	-	1,9

Аналізуючи дані табл. 3.9, приходимо до наступних висновків. Чиста теперішня вартість проекту складає 3960,7 тис. грн., що більше від нульового значення і говорить про доцільність прийняття проекту. Аналогічне рішення приймається на основі оцінки показника індексу прибутковості, який дорівнює

1,9 (перевищує одиницю). Термін окупності простий і дисконтований знаходяться у прийнятних межах. Отже, проєкт налагодження виробництва м'ясних тушонок ТОВ «Сидорівський Бровар» є економічно виправданим та заслуговує на впровадження.

РОЗДІЛ 4

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ, ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ

4.1 Значення адаптації в трудовому процесі

Адаптація - процес пристосування працівників до умов зовнішнього і внутрішнього середовища. Термін «адаптація» досить поширений і застосовується в різних галузях науки. В соціології і психології виділяють соціальну й виробничу адаптацію. Певною мірою ці два види адаптації перетинаються один з одним, але кожен із них має самостійну сферу: соціальна діяльність не замикається на виробництві, а виробнича - включає технічні, біологічні та соціальні аспекти.

З точки зору управління персоналом важливе місце займає виробнича адаптація, оскільки вона є основою вирішення таких проблем, як формування у працівників потрібного рівня продуктивності й якості праці за короткий період.

Причини зміни умов трудової діяльності різноманітні: освоєння нового місця роботи, перехід в інший підрозділ, на нову посаду, впровадження нових форм організації праці, оплати, нової технології. Тому кожна з цих змін вимагає відповідної поведінки людини. Адаптація - це взаємне пристосування працівника і умов організації, що базується на поступовому освоєнні нових професійних, соціальних та організаційних умов праці.

Процес трудової адаптації працівника та організації буде більш успішним, коли норми і цінності колективу стануть нормами і цінностями окремого працівника і чим швидше він прийме і визначить свою соціальну роль у колективі.

Виділяють два напрямки адаптації:

- первинний, тобто пристосування молодих співробітників, які не мають досвіду професійної роботи (випускники середніх та вищих навчальних закладів);

- вторинний, тобто пристосування працівників при переході на нові робочі місця, посади, об'єкти. В умовах ринку зростає роль вторинної адаптації.

Виробничу адаптацію, як складне явище, доцільно розглядати з різних позицій, виділяючи психофізіологічну, професійну, соціально-психологічну та організаційну її сторони. Кожна із них має свій об'єкт, свої цільові завдання, показники ефективності.

Психофізіологічна адаптація - пристосування людини до нових фізичних і психологічних навантажень, фізіологічних умов праці.

Об'єктом психофізіологічної адаптації є умови праці, які визначаються як комплекс факторів виробничого середовища, що суттєво впливають на самопочуття, настрої, працездатність працівника, а при тривалій їх дії - на стан здоров'я, що виражаються динамікою захворювань, травматизму та втому.

Професійна адаптація - повне і успішне оволодіння новою професією, тобто звикання, пристосування до змісту й характеру праці, її умов і організації.

Міра відповідності суб'єктивних і об'єктивних моментів професійної адаптації значною мірою визначається тим, як робоче місце відповідає соціально-професійній орієнтації працівника.

Соціально-психологічна адаптація - це пристосування людини до виробничої діяльності, до нового колективу, його традицій і неписаних норм, до стилю роботи керівників. Вона ніби включає працівника в колектив як рівноправного, якого прийняли всі його члени.

Виробничий колектив, як суб'єктивний фактор виробничого середовища, має складну структуру: формальну і неформальну. Працівникові властива потреба влитись в колектив.

Соціологи виділяють декілька етапів соціально-психологічної адаптації, які відрізняються мірою пристосування особистості до колективу.

Початковий етап - зовнішня переорієнтація, коли працівник не визнає ціннісних орієнтацій даного колективу.

Другий етап - особистість і колектив взаємно визнають систему еталонів поведінки один одного, але не змінюють своїх позицій.

Третій етап - особистість приймає систему цінностей колективу, який теж під її впливом змінює свою систему цінностей.

Четвертий етап - це заключна форма адаптації. Коли особистість повністю внутрішньо приймає ціннісні орієнтації, норми колективу та цілком перебудовує свою психологію і поведінку.

Останній етап, не зовсім бажаний, бо на цьому етапі особистість розчиняється в колективі, втрачає частину своєї цілісності.

Організаційна адаптація - засвоєння ролі та організаційного статусу робочого місця і підрозділу в загальній організаційній структурі, а також розуміння особливостей організаційного та економічного механізму управління підприємством.

У вирішенні кадрових проблем в організації важливе значення мають всі різновиди виробничої адаптації. Так, при формуванні колективу потрібно враховувати, що плинність кадрів або їх закріплення у більшості випадків залежить від результатів адаптації.

Успішність адаптації залежить від цілого ряду умов, головними із яких є:

- якісний рівень роботи з питань профорієнтації потенційних працівників;
- об'єктивність лілової оцінки персоналу (як при відборі, так і в процесі трудової адаптації);
- престиж і привабливість професії, роботи за спеціальністю в цій організації;
- особливості організації праці, які б реалізували мотиваційні настанови працівника;
- гнучкість системи навчання персоналу на підприємстві;
- особливості соціально-психологічного клімату, що склався в колективі;
- особисті якості працівника, який проходить адаптацію, пов'язані з його віком, сімейним становищем, характером.

Ключовою умовою успішного проведення адаптації є розробка організаційного механізму управління цим процесом. Відсутність такого

механізму для вітчизняних організацій є однією з основних причин декларативності управління адаптацією і плакатним проголошенням її необхідності.

Успішність адаптації залежить від характеру виробництва, його середовища та самого працівника. Чим це середовище складніше, більше відрізняється від звичайного на попередньому місці роботи, тим важче проходить процес адаптації.

Адаптація як процес характеризується певною тривалістю і, звичайно, має початок і кінець. З організаційної точки зору виділяють декілька періодів адаптації. Перш за все, це період ознайомлення - тривалість один місяць. За цей час працівник може продемонструвати свої можливості, бажання, витримку.

Другий період - оцінюючий, тривалістю до одного року, коли досягається сумісність з колективом. На третьому періоді проходить поступова інтеграція в організацію. Важливу роль в ефективній адаптації нових працівників відіграє керівник, який проводить попередню розмову з працівниками, щоб вони добре зустріли нового співробітника, призначає опікуна, вивчає стан матеріальних умов праці. Протягом першого тижня бажано, щоб керівник щоденно зустрічався з новим співробітником, цікавився його успіхом, труднощами. Це дозволить керівнику протягом місяця дізнатися про сильні та слабкі сторони нового працівника, взаємовідносини в колективі, його зовнішній вигляд.

Крім адаптації людини до робочого місця, доцільна й адаптація роботи до людини. Це передбачає: організацію робочих місць відповідно до вимог ергономіки; гнучке регулювання ритму і тривалості робочого часу; побудову структури організації (підрозділу) і розподілу трудових функцій та конкретних завдань з урахуванням здібностей і особливостей характеру працівників; індивідуалізації системи мотивації.

Більшість людей в перші дні роботи більше всього побоюються, що вони не справляться із новою роботою, посадою; бояться показати свою некомпетентність; невміння знайти спільну мову з колегами, керівником, втратити роботу чи перспективу просування. Тому перші завдання новому

працівнику мають бути не дуже простими, але і не дуже складними, щоб він зміг виконати їх і одержати задоволення.

На початковому етапі новому співробітнику важливо спокійно придивитись, зрозуміти розподіл сил, вивчити неформальні зв'язки, психологічний клімат, особисті цілі колег і керівників; не брати участі в будь-яких конфліктах; чітко дотримуватись субординації; вибрати правильний тон у спілкуванні з оточуючими, якомога більше запитувати і уточнювати, виконувати роботу кваліфіковано і своєчасно [19].

4.2 Особливості безпеки праці під час вантажно-розвантажувальних робіт

Для безпечного виконання вантажно-розвантажувальних робіт слід дотримуватися відповідних вимог правил, які затверджені українським законодавством в сфері безпеки та охорони праці.

Правила охорони праці під час вантажно-розвантажувальних робіт, затверджені наказом Міністерства енергетики та вугільної промисловості України 19 січня 2015 року № 21, поширюються на всіх суб'єктів господарювання (роботодавців та працівників) незалежно від форм власності та організаційно-правової форми, які в процесі своєї діяльності виконують:

- вантажно-розвантажувальні роботи;
- навантаження (розвантаження);
- вивантаження.

1. Організація безпечного виконання вантажно-розвантажувальних робіт.

Для організації безпечного виконання вантажно-розвантажувальних робіт на підприємстві, роботодавцеві потрібно дотримуватися наступних вимог:

- створити службу охорони праці (відповідно до вимог законодавства);
- організувати опрацювання і затвердити нормативні акти про охорону праці, що діють на підприємстві;

- розробити та затвердити інструкції з охорони праці; забезпечити проведення попереднього та періодичних медичних оглядів; розробити і затвердити перелік робіт з підвищеною безпекою;

- організувати проведення атестації робочих місць за умовами праці;

- одержати дозвіл на виконання робіт підвищеної безпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної безпеки;

- забезпечити працівників спецодягом, спеціальним взуттям та іншими ЗІЗ.

Вантажно-розвантажувальні роботи можна виконувати на підприємстві у випадку дотримання й інших вимог щодо безпеки та охорони праці:

- розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві здійснюються відповідно до вимог законодавства;

- забороняється залучення жінок до робіт, визначених у Переліку важких робіт та робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці жінок;

- піднімання та переміщення важких речей жінками необхідно здійснювати з дотриманням Граничних норм підіймання і переміщення важких речей жінками, що встановлені нормативними документами;

- забороняється залучення неповнолітніх до робіт, визначених законодавством;

- підіймання та переміщення важких речей неповнолітніми необхідно здійснювати з дотриманням вимог відповідних нормативних актів;

- засоби індивідуального захисту працівників повинні відповідати вимогам законодавств, працівники повинні бути забезпечені спецодягом, спецвзуттям та іншими ЗІЗ. Не допускаються до роботи працівники без відповідних ЗІЗ;

- навчання і перевірка знань з питань охорони праці посадових осіб та працівників повинні проводитися відповідно до вимог Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці.

2. Вимоги щодо створення безпечних умов праці.

Створення безпечних умов праці при вантажно-розвантажувальних роботах відбувається з урахування наступних вимог Правил:

- роботодавець повинен забезпечити відповідний санітарно-гігієнічний стан виробничих приміщень;

- під час організації та ведення технологічних процесів, пов'язаних із застосуванням шкідливих речовин, необхідно дотримуватися правил, що затверджені нормативними актами з цього питання;

- необхідно створити відповідний мікроклімат у виробничих приміщеннях;

- природне та штучне освітлення на робочих місцях повинно відповідати вимогам законодавства; до експлуатації допускаються справне устаткування, механізми або пристрої, що відповідають вимогам безпеки;

- роботи по очищенню цистерн повинні виконувати не менше ніж три працівники, один із яких перебуває в цистерні, а двоє працівників, що спостерігають за виконанням роботи (спостерігачі), повинні перебувати поза цистерною. Між спостерігачами і працівником у цистерні повинен бути встановлений переговорний зв'язок або визначені сигнали, які передаються за допомогою страхувального каната (мотузки), що забезпечує підйом працівника нагору на його вимогу;

- навантаження (розвантаження) балонів з горючими газами, а також легкозаймистих рідин, речовин і матеріалів, здатних накопичувати на своїй поверхні заряди статичної електрики, та в спецвзутті, підбитому металевими (крім латунних) цвяхами або підковами.

3. Інші загальні вимоги охорони праці при виконанні вантажно-розвантажувальних робіт.

Варто зауважити, що Правила містять вичерпний перелік вимог щодо безпеки та охорони праці при виконанні відповідних робіт:

- до місць проведення вантажно-розвантажувальних робіт, території підприємства, виробничих будівель і споруд;

- до застосування і розміщення підйимально-транспортного устаткування, механізмів, пристосувань та огорожень, організації робочих місць;

- безпеки до транспортування вантажів, до внутрішньозаводського й цехового транспорту; до транспортування вантажів колісними та гусеничними тракторами;

- до транспортування вантажів авто- і електронавантажувачами;

- до транспортування вантажів підлоговими рейковими передатними електровізками; транспортування матеріалів, напівфабрикатів і готової продукції на підприємствах, в організаціях поліграфічної промисловості і книжкової торгівлі.

4. Вимоги безпеки при виконанні вантажно-розвантажувальних робіт.

Окремим розділом Правил містяться вимоги щодо безпеки при виконанні вантажно-розвантажувальних робіт (далі – НРР), які, в свою чергу, регламентують безпечне виконання цих робіт в різних умовах:

- вимоги безпеки до процесів проведення вантажно-розвантажувальних робіт;

- при роботі із небезпечними вантажами;

- НРР балонів зі стислими, зрідженими і розчиненими під тиском газами;

- НРР легкозаймистих рідин, речовин і матеріалів, речовин з окислювальними властивостями та органічних перекисів;

- НРР їдких і корозійних речовин;

- НРР навальних і сипучих вантажів;

- НРР тарно-штучних вантажів;

- НРР негабаритів, великовагових і довгомірних вантажів;

- НРР мінераловозів, полімеровозів, апатитовозів і содовозів;

- НРР зерна і продуктів його переробки;

- НРР круглого лісу і пиломатеріалів; вимоги безпеки під час роботи на вантажопідйимальних машинах і устаткуванні;

- вимоги безпеки при виконанні вантажно-розвантажувальних робіт немеханізованим способом; роботи вантажно-розвантажувальні з авіаційними контейнерами і піддонами.

5. Вимоги до працівників, зайнятих виконанням вантажно-розвантажувальних, транспортних і складських робіт.

Для керування та обслуговування стрілових самохідних кранів роботодавець повинен призначити кранівників, які мають посвідчення на право керування краном даного типу. Керування автомобільним краном може бути доручено шоферу після його навчання та атестації в кваліфікаційній комісії. Навчання та атестація зазначених працівників проводиться в порядку, встановленому законодавством. На кожній ділянці робіт вантажопідіймальних кранів для обв'язування, зачіплювання або підвішування вантажів роботодавець повинен призначити стропальників із числа працівників, які досягли 18 років та пройшли навчання в установленому порядку [20].

ВИСНОВОК

ТОВ «Сидорівський Бровар» в основному спеціалізується на вирощуванні сільськогосподарських культур (ячменю, пшениці, кукурудзи, сої, ріпака), а також розведенні свиней. Підприємство обробляє приблизно 1200 гектарів землі. Підприємство у своїй роботі використовує сучасні технології вирощування сільськогосподарських культур, причому у структурі обсягів виробництва найбільша частка належала зерну кукурудзи та пшениці.

Сума чистого доходу від реалізації продукції та собівартості продукції ТОВ «Сидорівський Бровар» відзначалася зростанням у 2020 році та їх падінням у наступному. Валовий прибуток протягом 2019-2021 років стабільно зростав, його величина збільшилася за цей період на 7,6%. Поряд з цим спостерігалось зниження значення фінансового результату від операційної діяльності та чистого прибутку у 2020 році та зростання значення цих показників у 2021 році порівняно з попереднім роком.

Керівники підприємства дотримуються позиції, що сільське господарство необхідно розглядати комплексно і розвивати поряд з рослинництвом також тваринництво, а саме свинарство, для якого використовується власна кормова база. У своєму свинокомплексі ТОВ «Сидорівський Бровар» використовує сучасні прогресивні породи свиней, що забезпечує ефективне ведення господарства. Дане виробництво є рентабельним для підприємства. У 2021 році обсяг тваринної продукції (живі свині), проданої ТОВ «Сидорівський Бровар» переробним підприємствам, становив 243,8 т, а виробнича собівартість даної продукції становила 17,5 млн. грн.

Підприємство володіє основними фондами та іншими ресурсами, які необхідні для організації сільськогосподарського виробництва. У 2021 році вартість основних фондів зросла, а коефіцієнт їх зношення зменшився, що є позитивним.

На нашу думку, перспективним напрямом удосконалення організації виробництва на ТОВ «Сидорівський Бровар» є впровадження виробництва високоякісного ячмінного солоду. Адже частина вітчизняних пивоварних підприємств для своїх виробничих потреб здійснюють закупівлю солоду на стороні. Крім того, солод використовується у хлібопекарській галузі, виробництві дріжджів, фармацевтичній та інших сферах, що відкриває перспективи збуту солоду ячмінного, який пропонується виробляти ТОВ «Сидорівський Бровар».

Прогнозні обсяги виробництва ячмінного солоду ТОВ «Сидорівський Бровар» - 175,8 т. У результаті впровадження виробництва солоду планується отримати чистий дохід 5625,4 тис. грн., а плановий чистий прибуток становитиме 979,1 тис. грн. Чиста теперішня вартість проекту складає 1392,9 тис. грн. (більша від 0), показник індексу прибутковості рівний 1,36 (перевищує 1). Простий термін окупності становить 2,2 роки, а дисконтований – 3,2 роки. Отже, проект впровадження виробництва солоду ТОВ «Сидорівський Бровар» є економічно виправданим та заслуговує на реалізацію.

Пропонуємо також впровадити на підприємстві випуск тушонки зі свинини по-домашньому. Для реалізації даного проекту необхідно здійснити ряд капітальних витрат, яке будуть спрямовані на будівництво та облаштування приміщення цеху, а також закупівлю необхідного обладнання. Сума цих витрат становить 4 млн. 396,5 тис. грн. Прогнозна величина річних поточних витрат ТОВ «Сидорівський Бровар» на виробництво м'ясних тушонок по-домашньому складатиме 12 млн. 383,5 тис. грн.

У результаті впровадження випуску тушонок зі свинини чистий річний дохід планується у сумі 15 млн. 470 тис. грн., а чистий прибуток – 2 млн. 530,9 тис. грн. Термін окупності простий для даного проекту дорівнює 1,57 років, дисконтований термін окупності - 2,08 року, чиста теперішня вартість - 3960,7 тис. грн., а індекс прибутковості - 1,9. Ці показники говорять про доцільність прийняття проекту.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Організація виробництва: курс лекцій: навч. посіб. для студ. спеціальності 051 «Економіка» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: О.О.Кожемяченко. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 233 с.
2. Прохорова В. В., Давидова О.Ю. Організація виробництва : навч. посібник. Х. : Вид-во Іванченка І.С., 2018. 275 с.
3. Гриньова В.М., Салум М.М. Організація виробництва. URL: https://pidru4niki.com/14170120/ekonomika/organizatsiyni_osnovi_virobnitstva
4. Дикань В. Л., Маслова О.В. Організація виробництва : підручник. Харків : УкрДАЗТ, 2013. 431 с.
5. Васильков В. Г., Василькова Н. В. Організація і управління процесами виробництва: навч. посібник. КНЕУ. 2011. с. 503.
6. Організація виробництва : підручник / за ред. А.І. Яковлева, С.П. Сударкіної, М.І. Ларки. - Харків : НТУ «ХПІ», 2016. 436 с.
7. Єрмаков О.Ю., Жибак М.М., Динька П.К., Христенко Г.М., Гурська І.С. Організація виробництва: Навч. посібник. Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2019. 414 с.
8. Савченко С. М., Кухарук А. Д., Редько К. Ю. Організація виробництва: Практикум. Київ КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2022. 96 с.
9. Сударкіна С.П. Економіка підприємства: навчальний посібник. Харків: НТУ «ХПІ». 2011. 290 с.
10. Майорова І., Гарматюк, О. Вибір і управління інноваційною стратегією промислового підприємства Соціально- економічні проблеми і держава. 2019. Вип. 1 (20). С. 78-87. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2019/19mimspp.pdf>
11. Економіка та організація виробництва: самостійна та індивідуальна робота студентів. «Навчальний посібник» / Уклад. І. В. Причепа, Л. П. Руда. Вінниця. ВНТУ. 2017. 186 с.

12. Прохорова В. В. Давидова О.Ю. Організація виробництва : навч. посібник. Х. : Вид-во Іванченка І.С., 2018. 275 с.

13. Машлій Г.Б. Стан інноваційної діяльності підприємств в Україні на сучасному етапі // Інновації: соціально-економічні та безпекові стратегії розвитку: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції пам'яті почесного професора ТНТУ імені Івана Пулюя, академіка НАН України М.Г.Чумаченка (Тернопіль, 23 березня 2018 року) / МОН України, Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя [та ін.]. – Тернопіль: 2018. С. 42.

14. Ільчук М.М., Коновал І.А., Барановська О.Д., Євтушенко В.Д. Розвиток ринку зерна в Україні та його стабілізація. *Економіка АПК*. 2019. №4. С. 29.

15. Технологія утримання і вирощування свиней на глибокій підстилці. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=niQYhO3VN3Q>

16. Інновації в технології виробництва свинини. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=UWasGgfBuqU>

17. Організація виробництва : підручник / А. І. Яковлев, С. П. Сударкіна, М. І. Ларка. Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків: НТУ "ХПІ". 2016. 436 с.

18. Організація виробництва. Планування, організація і управління інноваційним розвитком високотехнологічного виробництва в промисловості та будівництві: Частина 2. Реалізація і забезпечення ефективності проектного управління інноваційним розвитком конкурентоспроможного виробництва: навч. посібник / В.О. Онищенко, О.В. Редкін, М.П. Нестеренко, Д.М. Толкачов. – Полтава: ПолтНТУ, 2015. 217 с.

19. Машлій Г.Б., Пальцан М.М. Напрями забезпечення ефективності операційної діяльності підприємства в сучасних умовах господарювання / Шістдесяті економіко-правові дискусії / Матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Львів, 27 жовтня 2021 р.). Львів, 2021. С. 12-14.

20. Вантажно-розвантажувальні роботи: організація охорони праці та безпеки виконання. URL: <https://smr.gov.ua/uk/2016-03-14-08-10-17/informatsijni-materiali/informatsijni-materiali-z-pitan-sotszakhistu/15451-vantazhno-rozvantazhuvalni-roboti-organizatsiya-okhoroni-pratsi-ta-bezpeki-vikonannya.html>

ДОДАТКИ